

שרשרת הדורות

Sharsheret Hadorot

כתב עת לחקר שורשי המשפחה

1998 דצמבר	החברה הגניאלוגית הישראלית	כרך יב', מס' 3
------------	---------------------------	----------------

התוכן

- 1 בשער
אביבה נאמן
- 2 דבר היושבת ראש הפורשת
אסתר רמון
- 2 שיחה עם ז'אן-פייר סטרווייס, יו"ר החברה הגניאלוגית הישראלית
לבנה דינרמן
- 4 יהודים בסתר – חלק ג', ה"דונמה" (Doenme) באימפריה העותמנית לשעבר, ובתורכיה של היום
יצחק כרם
- 6 ירושה, צוואה אור מתנה – מה עדיף?
שמואל שמיר
- 8 תולדות משפחתי והחברה הגניאלוגית בארגנטינה
פאול ערמוני
- 9 אכזבות וגילויים בחקר ההיסטוריה המשפחתית
מרים לואין
- 12 "כרוייקט השמות" בליטא – מפעל הרישום והזיכרון של קורבנות השואה בליטא
רוז לרר-כהן
- 13 "בשם דור ההמשך"
עדה הולצמן
- 14 פרוטוקול האספה הכללית של החברה הגניאלוגית הישראלית
- 15 פגישת סניף הנגב של החברה הגניאלוגית הישראלית
חנה פורמן ושירלי רוזן
- 15 ארכיון עיריית ירושלים
שלום ברונשטיין
- 17 ביקור במועדון ה"בונד" בתל-אביב
ז'אן פייר סטרווייס
- 18 הכנס לגניאלוגיה יהודית – 1999, ניו-יורק
- 18 הקמת קבוצת דיון מיוחדת לגניאלוגיה (SIG) באימפריה העות'מנית
מטילדה טגיר
- 19 צעדים בגניאלוגיה יהודית: איזבל מורדי, הייה והאוסף הגניאלוגי שלה
אנתוני גיזף
- 20 סוד השמות היהודיים
מטילדה טגיר
- 20 עצי – חברה להיסטוריה ולגניאלוגיה ספרדיות וכתב עת חדש
מטילדה טגיר
- 21 מבחר מפרסומי החברה הצרפתית
מטילדה טגיר

בשער

קוראים יקרים,

אחריות נוספת ומחייבת אותנו להקפיד על הוצאת בטאוננו כסדרה ובמועד. זאת ועוד, ייעשה על ידי כולנו מאמץ מוגבר להפיכתו של כתב העת לרבעון.

המערכת חיוזם ראיונות ומאמרים, תסקר את הנעשה והמתוכנן בגניאלוגיה הישראלית ובגניאלוגיה היהודית בעולם, ותכלול מדור שיתן לקורא הצצה למאמרים המיועדים לכתב העת הבא. יהיה גם שינוי בעמודי השער הפנימיים.

תקשורת היא דו צדדית, על אחת כמה וכמה בעידן האלקטרוניקה. "שרשרת הדורות" פותח את עמודיו בפניכם, הקוראים, ומעוניין לשמוע את תגובותיכם והצעותיכם, וכן דברים על הנעשה על שולחן עבודתכם, במחשבותיכם, במחשבותיכם ובמחקריכם.

נשמח גם לקבל את שאלותיכם בנושאי הגניאלוגיה. לצוות המערכת נוספים שני מתנדבים מומחים המוכנים לענות, איש בתחומו, על שאלות, והם הגב' בתיה אונטרשץ, מנהלת המדור להיפוס קרובים שליד הסוכנות היהודית, והרב מאיר וונדר, שחיבר, בין יתר ספריו, את האנציקלופדיה לחכמי גליציה.

ה"שרשרת" פונה לקהל ישראלי ובינלאומי מגוון, ויהיה קשוב יותר לגניאלוגיה היהודית העולמית, התוססת והמשתנה בקצב מהיר. נשתדל להתאים את עצמנו לקצב זה.

אני מזמינה את כל קוראינו לצעוד עמנו לתוך ההרפתקה הגדולה של הגניאלוגיה של המאה העשרים ואחת.

אביבה נאמן

מערכת "שרשרת הדורות" נפרדה מהעורכת הקודמת של הביטאון, הגב' אסתר רמון, שהייתה גם יושבת ראש של החברה הישראלית לגניאלוגיה. הגב' רמון בחרה שלא להגיש שוב את מועמדותה, ובראש החברה לגניאלוגיה עומד כיום ז'אן-פייר סטרוייס. ברכות ואיחולי הצלחה בהווה ובעתיד מלווים את גב' רמון ואת מר סטרוייס בשמי ובשם המערכת כולה.

לא קל להמשיך בדרכה של מי שהסביעה את חותמה על הגניאלוגיה הישראלית שנים רבות. למולנו הרב בתיה הגב' רמון מערכת מצויינת, ובה פעילי החברה, אנשים מקצועיים ובעלי נסיון, העושים את עבודתם במסירות ומשקיעים שעות רבות בכתיבתו, בעריכתו, בהגהתו ובעיצובו של כתב העת.

החברה הגניאלוגית עומדת עתה בפני אתגרים חדשים, עם תקנון חדש המתנסח ממש בימים אלה. החברה מקימה עתה סניפים חדשים, מהם כבר פועלים בירושלים, בתל-אביב והמרכז, ובבאר שבע והנגב. "שרשרת הדורות", בטאונה של העמותה על כל סניפיה, גם הוא מחדש את פניו. השינויים בחלקם יורגשו כבר בהוברת זו. ובהלקם יהיו הדרגתיים בחוברות הבאות. חלק מהם באים לידי ביטוי בגיליון זה, בראיון עם היו"ר החדש של העמותה המגלה את ה"אני מאמין" הגניאלוגי שלו.

עם השינויים בחברה ומההכרה לצעוד עם הזמן, "שרשרת הדורות" תשמש הד למתרחש בוועד המרכזי, בשלושת הסניפים ובוועדיהם ובאלו שיקומו בעתיד. פעילות מורחבת זו מטילה עלי ועל המערכת

אנו מביעים את תנחומינו הכנים לחברתנו רוז לרר-כהן על פטירת אמה תלמה (סובה-גיטה) ז"ל

אנו מביעים את תנחומינו הכנים לחברתנו עדה הולצמן על פטירת אביה זליג הולצמן (גומבין) ז"ל

אנו מביעים את תנחומינו הכנים לחברנו יוסף אש ומשפחתו על נפילתו, בגיל 19, של בנם גיורא ז"ל

עם כל אבלי ציון וירושלים תנוחמו

דבר היושבת ראש הפורשת

אסתר רמון

חשובים לגניאלוגיה: היכל השמות ביד ושם, המרכז הגניאלוגי על שם דאגלס א. גולדמן בבית ההפוצות, הארכיון הציוני המרכזי, וארכיון העיר ירושלים. ארבעה חברים ואורחים הרצו על מחקריהם הגניאלוגיים: אשר וייל, יהודה קלוזנר, דן אהרנסון ומזל ליעברג. שני חוקרים מקצועיים הרצו על תחומי מחקריהם: חיים פרידמן על צאצאי הגר"א וד"ר מרדכי זלקין על הדמוגרפיה היהודית בליטא בתחילת המאה ה-19.

ארבע קבוצות מחקר (SIG) פועלות בהברתנו: הונגריה - מרכז מנשה דוידוביץ, ליטא - מרכז רז לרר-כהן, פולין - מרכז ז'ן-פייר סטרווייס, גרמניה - מרכזת אסתר רמון. קבוצות לנושאים נוספים ייוסדו בקרוב. חידושים: לשמחתנו גילו חברים נוספים יוזמה לפעילות ברוכה, וכך זכינו ל"פינה על נושאים אקטואליים" אחרי ההרצאות, מוגשת על ידי דני וגנר, נפתח אתר באינטרנט שבו פעילים צמה יעקבסון וז'ן-פייר סטרווייס, התכתובת גדלה מאוד, בעיקר דרך הדואר האלקטרוני, והיא מנהלת על-ידי מטילדה טג'ר, ובמפגשים מוגש כיבוד קל בחן רב על-ידי רודה כהן. לבסוף ברצוני להודות לכל החברים ששיתפו פעולה בקידום חברתנו במשך כל השנים, שבלעדיהם לא היינו מגיעים לכל ההישגים. אני מקווה שגם בעתיד נפעל כולנו לקידום המחקר הגניאלוגי בארץ.

חברים יקרים, ברצוני להביא לידיעתכם שניתנה לי ההזדמנות לפרוש מהתפקיד של יושבת ראש שמילאתי מימיה הראשונים של החברה, לפני 14 שנים.

בתקופה זו החעורר העניין בגניאלוגיה היהודית במדינות רבות בעולם, וכך השתלבו היטב בתהליך זה, הודות לריבוי המקורות בירושלים. הסמינר הבינלאומי לגניאלוגיה היהודית התקיים כאן כבר ב-1984, ובו השתתפו רק בודדים מאיתנו שהתעניינו בגניאלוגיה. בסמינר השני שהתקיים ב-1995 כבר לקחנו חלק מרכזי בהכנת התכנית ורבים מהחברים היו בין השומעים והלומדים, וכבר אנו נותנים את הדעת על הסמינר שמתוכנן להתקיים בעירנו בשנת 2004! במשך התקופה הזו גדלנו מחוג של מספר קטן של ירושלמים להברה המאגדת בתוכה קרוב ל-150 חברים מכל הארץ וגם מחו"ל, ובימים אלה קמים והולכים סניפים בבאר-שבע ובתל-אביב. העלון הראשון יצא בספטמבר 1986 והיו בו ארבעה עמודים בעברית ובאנגלית, וכיום זכינו לכתב-עת רציני בן 50 עמודים, והוא עדיין כתוב בשתי שפות כדי לאפשר למתעניינים הרבים בעולם לקרוא על המחקר הגניאלוגי כאן. לעדכון הקוראים אביא כאן מבחר מהפעילויות של שנת תשנ"ה:

החקימו 10 מפגשים חודשיים שבכל אחד השתתפו 50-70 שומעים. ארבעה מפגשים הוקדשו למוסדות

שיחה עם ז'אן-פייר סטרווייס, יו"ר החברה הגניאלוגית הישראלית

מראיינת: לבנה דינרמן

התהלתי להתעניין בהיסטוריה של משפחתי. שם קראתי את הספרים של דן רוטנברג ובעיקר של ארטור קורצווייל בנושא. כאשר הזרתי ארצה, הצטרפתי לחברה הגניאלוגית, לאתר שנודע לי על קיומה בער ביקור בהיכל השמות ביד ושם. בשנים הראשונות קידמתי את מחקרי בקצב איטי, מקוצר זמן, אבג השתדלתי לבוא להרצאות החודשיות. מאז 1996 לקהתי חלק פעיל יותר בחברה.

כיצד אתה רואה את הפקידך כיו"ר החברת הגניאלוגית הישראלית?

אני רואה בתפקיד היו"ר אחריות גדולה ואתגר אישי אני מקווה שאוכל לבצע משימה זו בדרך הטובה ביותר ולהיות ראוי לאמון של החברים שבהרו בו. אני מתכוון להמשיך את דרכה של אסתר רמון ומקווה להוביל את החברה להחפתחות רהבת היקף ולהישגים

עם פרישתה של הגב' אסתר רמון, יו"ר החברה הגניאלוגית הישראלית מיום היווסדה, נבחר במאי 1998 מר ז'אן-פייר סטרווייס ליו"ר החדש. מעל דפי שרשרת הדורות אנו מבקשים לשלוח לגב' אסתר רמון את תודתנו, ואנו מאחלים לה שתמשיך בתרומתה המבורכת, וכן אנו מברכים את ז'אן-פייר סטרווייס ומאחלים לו הצלחה.

עם כניסתו של ז'ן-פייר לתפקיד, נפגשה עימו כתבת שרשרת הדורות, לבנה דינרמן, ושהחה על עתיד החברה.

ספר קצת על עצמך, כיצד הגעת לגניאלוגיה וכיצד הצטרפת לחברה.

אני בן 45, יליד צרפת, נשוי, אב לשלוש בנות ומהנדס מחשבים במקצוע. עליתי ארצה ב-1981. בשנים 1987-1988, בהיותי בארה"ב רהוק מכל שורשיי,

נוספים. יש להופכה ליותר דינמית, פעילה ואטרקטיבית. לשם כך, אני מתכוון לפעול בארבעה מישורים עיקריים:

- במישור הארגוני - בבניית תשתית ארצית, עם הקמת סניפים ברחבי הארץ, והיוזק קבוצות העניין (SIG) הקיימות והחדשות.
 - במישור התקשורתי - בהפעלת שירותי משרד ויהסי ציבור, בתיאום מתמיד בין החברים ובשיתוף פעולה עם המוסדות הנוגעים לדבר.
 - במישור ההינוכי - בקיום סמינרים ובפרסום הומר הדרכה.
 - ולבסוף, ביוזמה של פרויקטים בתחום הגניאלוגיה, כגון זיהוי וקיסלוג מקורות מידע.
- תוכנית זו תתבצע בצורה הדרגתית. הצלחתה מושתת על גיוס צוותים של מתנדבים לכל נושא, ותלויה בהם. מעיסוני, מי שתורם, הוא גם מי שמקבל בהזרה כפליים.

כיצד צריכה להתקיים פעילות החברה לאור כל זאת?
הפעלת סניפים היא תנאי הכרחי להתפתחות החברה. נקיים בכל סניף פגישות לא פורמאליות בין החברים והרצאות מגוונות ומרתקות ככל האפשר. ברמה הארצית, נמשיך להתקיים ולהפקד כעמותה אחת. הפעילות הארצית כוללת הפקת שרשרת הדורות ופרסומים נוספים, הרחבת הספרייה, פיתוח אתר האינטרנט, החזקת ה-FAMILY FINDER של החברים, ארגון של אירועים מיוחדים כגון ימי עיון, הפעלת הפרוייקטים הגניאלוגיים וכו'.

עלינו לפנות לציבור היהודי בישראל, לציבור רחב ומגוון ככל האפשר, בכל השכבות החברתיות ובכל שכבות הגיל. עלינו להציג את החשיבות של חקר המשפחה ואת התועלת שיש בהצטרפות לחברה. ייתכן שנצטרך לחשוב על דרכים חדשות כדי להגיע לאוכלוסיות מסוימות.

זיהוי וקיסלוג מקורות מידע הם פרויקטים לטווח ארוך יותר. בשלב הראשון נבחן את האלטרנטיבות השונות עם החברים המעוניינים.

מה לדעתך החשיבות של קיום חברה גניאלוגית בכלל ובארץ בפרט?

החשיבות גדולה בהחלט. קחי למשל את הדוגמא שלי: כשהגעתי לחברה, מצאתי קבוצה של אנשים שתרמה לי ואני לה, כלומר מסגרת שמאפשרת משוב הדדי לפי ניסיונו הגניאלוגי של כל אחד. דרך החברה ובספרייתה מצאתי מקורות מידע שאולי לא הייתי מגיע אליהם כלל. לדעתי, רב-שיח עם עוד "שרופים לדבר" נשאר ללא תחליף, גם בעידן האינטרנט.

בארץ יש לחברה כזאת חשיבות יתרה. שני אירועים טראומטיים וחשובים אירעו לעם היהודי במאה העשרים: מצד אחד השמדת כל כך הרבה קהילות בטוואה, ומצד שני קיבוץ ומיזוג הגלויות (אומנם חלקן) בישראל, שבעקבותיו נעקרו קהילות רבות ממקום

מושכם מזה דורות. מנקודת מבט היסטורית וגניאלוגית, חובה עלינו לרשום היום את העדות של הדורות שקדמו לנו על מה שהיה בפולין, בחימן, במרוקו, לפני שיעבור מן העולם הדור שחווה את הדברים אישית. הרכב האוכלוסייה הייחודי של מדינת ישראל מאפשר זאת, למרות הצורך להיקלט בחברה הישראלית, שדוחק הצידה את המסורות המשפחתיות מהתפוצות ואולי עומד בסתירה להן. מכאן חשיבותה של עמותה שאחד מיעדיה הוא קידום המחקר הגניאלוגי בארץ.

מה מעמדה של החברה הגניאלוגית הישראלית בהשוואה לחברות דומות בעולם? מה היית רוצה לראות בשנים הבאות?

למרות תרומתנו, אין לנו כיום המעמד והייצוג הראויים לנו בעולם ובארגון הגג של החברות הגניאלוגיות היהודיות (IAJGS). למה?

• ראשית, לא הצלחנו עדיין למשוך לצידינו את רבבות הישראלים העוסקים בעץ משפחתם, הן באופן בודד והן במסגרת עמותות משפחתיות.

• שנית, יש לנו פוטנציאל של כ-5 מיליון חברים! לא רבים יודעים על קיומנו. אני מקווה שנוכל לתקן זאת בהדרגה בעתיד. בעמותה של כמה אלפי חברים היו מההשבים אהרת. זה תלוי בנו.

• שלישית, הגניאלוגיה לא מהווה את היעד העיקרי של מוסדות השוברים לנו כמו יד ושם, הארכיון הציוני, הארכיון המרכזי של העם היהודי או בית התפוצות.

• ולבסוף, יש בעיקר בארה"ב ובקנדה חברות גניאלוגיות יהודיות ותקיות והזקות, שלא תמיד רואות בישראל הרחוקה את המרכז הגניאלוגי של העם היהודי.

התהלנו במגעים ראשונים לארגן בישראל את הסמינר הבינלאומי של הגניאלוגיה היהודית בשנת 2004! עד אז, אין לי ספק שהמצב ישתנה לטובה. אני מבקש לראות את החברה הישראלית כחוליה חשובה בשימור המידע הגניאלוגי היהודי בארץ באופן עצמאי, ללא תלות, למשל, במורמונים, המהזיקים בארכיוניהם מידע בעל חשיבות רבה לתולדות העם היהודי.

כפי שהזכרת, השנה אמורים להתחיל לפעול שני סניפים חדשים. היכן? כיצד היית רוצה לראות אותם מתפקדים במסגרת החברה הגניאלוגית הישראלית?

צורך הסניפים נובע מן המציאות הגיאוגרפית. עד כה, רוב החברים ורוב הפעילויות היו בירושלים. הסבנו שאם אי אפשר לצרף חברים שיגיעו במקומות שונים לירושלים, או החברה הגיע אליהם. כרגע, חברינו מקיימים סניפים חדשים בתל אביב ובבאר שבע. נוסף לירושלים. כך, אני מקווה, נצרף חברים חדשים, ונארגן הדרכה עבורם. לדעתי, הכל יטל נעשה פריסה זו קודם.

שרשרת הדורות משקף את פעילות החברה ואת תחומי ההתעניינות של החברים. הוא מיועד לחברים, לציבור הישראלי הרחב, ולחברות הגניאלוגיות היהודיות ברחבי העולם; לכן הוא דו-לשוני. לדעתי, כתב העת טוב ומקורי. בהזדמנות זו, אני משבח את מסירות הצוות של שרשרת הדורות. כמובן, יש תמיד מקום לשיפורים: הייתי רוצה לעצב יותר את המבנה שלו, להוסיף מדורים, לשפר את רמת הדפסה, ולהפוך אותו לרבעון. תקוותי שיהפוך לכתב עת הכרחי לחוקר הגניאלוגי, למקור מוסמך והשוב. אם נגיע לזה, זו תהיה הצלחה.

לסיכום, מהן שתי מטרות-העל שאתה מציב לעצמך לשנה הקרובה, השנ"ט, כיו"ר החברה?
ראשית, יש להגיע לציבור הרחב וכך לגייס חברים חדשים. אני רואה בהקמת סניפים הזדמנות ייחודית לבצע משימה זו. שנית, אשמח אם נתחיל בפרוייקטים גניאלוגיים חדשים - אחד או שניים.

לסיום, אני מברך את כל החברים ואת כל המתנדבים בברכת שנה פורייה ודרך צלחה.

עם זאת, התארגנות הסניפים היא רק בתחילתה, וודאי שהמבנה החדש ישפיע על החברה כולה. כאמור, העמותה נשארת גוף אחד, והוועד יכלול בקרוב גם את נציגי הסניפים. כל הפעילויות בסניפים יהיו פתוחות לכל החברים בארץ, ובצורה זו אנו מציעים יותר פגישות חודשיות! אני מקווה שתהיה הפריה הדדית ושיתוף פעולה בין הסניפים, ואני מבקש מכאן לשלוח ברכת דרך צלחה לכל הסניפים החדשים. בגרעין הירושלמי יהיה ודאי צורך להיערך קצת מחדש. אין לשכוח שבירושלים קיים הריכוז הגדול בארץ בנושא הגניאלוגיה, והכוונה לכמות הארכיונים, למוסדות הלאומיים המהזיקים חומר גניאלוגי חשוב לתולדות העם היהודי ולתולדות הישוב, ועוד.

האם להברה יש תקנון?

החברה היא כאמור עמותה שלא לכוונת רווח ויש לה תקנון הסטנדרטי המצוי בחוק. ברגע זה נעשים שינויים, ויידרש מאיתנו ללא ספק להתאים את התקנון למצב. אני מבקש לראות את התקנון כמסגרת חוקית שתהיה מספיק גמישה לאפשר לעמותה להשלים את מטרותיה.

כתב העת של החברה - שרשרת הדורות, אל מי הוא פונה? האם אתה מרוצה ממתכונתו, מתכניו? האם יישאר כך?

יהודים בסתר - חלק ג'

ה"דונמה" (Doenme) באימפריה העותמנית לשעבר, ובתורכיה של היום

יצחק כרם

1) האיזמירלים, שהיו החלמידים של שבתאי צבי מאיזמיר ואחרים שהתאסלמו יחד עם שבתאי צבי, (2) היעקובים, כלומר אלה שהאמינו ביעקב קרידו (מקודם יעקב פילוסוף). האיזמירלים היו עשירים, והיעקובים, שהיו ידועים גם כ"אבירים" (Caballeiros), היו פקידים, עובדי מדינה בדרגות בינוניות, ואינטלקטואלים. באמצע המאה ה-18 נפרדה קבוצה מהאיזמירלים ונודעה בשם קאראקאש (Karakash), או שוניוסוס (Choniosos), ומנהיגם היה אוסמאן באבא, או ברוכיה רוסו (1695-1740). ברוכיה רוסו הצעיר והכריסמטי הוכרז על ידי הלק מהדונמה כ"גלגול" חדש של שבתאי צבי. השוניוסוס קיבלו את שמם זה מפני שדיברו במבטא מאנפף, והיו ידועים גם כ"און יולו" (On Yolou), כלומר "ההולכים בשבילים". הם עבדו כספרים, סבלים ובעלי מלאכה. הדונמה, שעוד בסלוניקי לקחו חלק פעיל בתעשייה היהודית של צמר, משי, ועור, המשיכו את פעילותם זו ושכרו במפעליהם פועלים יהודים.

כ-300 תלמידי שבתאי צבי התאסלמו, ויהד עם זה השתדלו לשמור, כמה שיכלו, גם על היהדות. יש מחלוקת בין ההיסטוריונים לגבי השאלה אם המרת דת נכפתה עליהם, או נעשתה מרצונם החופשי, אך אין ספק שגורם חשוב בהמרת דתם היה המבוכה אחרי המאסר של שבתאי צבי, המרת דתו והגלייתו לאלבניה. בין המתאסלמים היו פעילים ותלמידי חכמים, כמו יעקב פילוסוף ושלמה פלורנטין.

הדונמה קראו לעצמם "מאמינים", והמונח "דונמה", שטבעו התורכים, לא היה רצוי להם בגלל שמשמעותו היא "ההופכים", כלומר הממירים את דתם, והם היו מעוניינים להיחשב מוסלמים לכל דבר בעיני שכניהם. הרבנים קראו להם מינים, כלומר כופרים. במקומות אחרים קראו להם renegados, כלומר בוגדים או מומרים.

אחרי "המרת הדת הגדולה", הגיעו תלמידי שבתאי צבי לסלוניקי וממקומות אחרים, והתאסלמו אף הם. בתחילה, הדונמה כללה שתי קבוצות:

לפי הדין האסלאמי, הדונומה היו מוסלמים לכל דבר, אולם מסירותם לאיסלאם הוטלה בספק מאחר שהיה ידוע שהם שמרו בצורה כלשהי את יהדותם, והם לא התקבלו כשוים, לא בתוך המימסד הדתי המוסלמי ולא בחברה המוסלמית. מצד שני הם נשארו תמיד בקשרים טובים עם היהודים, ורבים בכלוניקי עזרו להם בשאלות בידין יהדות. בשני מקרים במרוצת המאה ה-19 ניסו השלטונות לערוך הקירה לגבי נאמנותם לאיסלאם, אבל החקירה הופסקה אהרי זמן מה.

שלוש הכיתות של היהודים האלה היו לגמרי בנפרד זו מזו. כל כת התגוררה באזור נפרד, והיו לה מוסדות קהילה נפרדים, בית עלמין, בית דין, קופת גמ"ה, ואף בית ספר חינוך נפרד, ואף אחד מהברי כת אחת לא נכנס לתחומי שתי הכיתות האחרות. כל כת בחרה כל שנה את הוועד המנהל שלה, ונשיא הוועד שימש גם מזכיר וגיובר. כל חבר שילם מיסים לוועד הכת שלו, בהתאם לערך רכושו.

הדונומה השתמשו בשם אחד "בחוץ" ובשם אחר בתוך הקהילה, ובביתם הם קיימו מנהגים יהודיים אהדים. בתחילה הם קיימו את ברית המילה ביום השמיני, לפי המסורת היהודית, ועל ידי מוהל יהודי. אבל במשך הזמן התחילו למול את הילדים בשנתם החמישית או השישית, על ידי מוהל תורכי. הנשים כיסו את ראשיהן ואת פניהן ברעלה, כפי שעשו הנשים המוסלמיות. שפת הדיבור שלהם היתה תורכית, אבל כולם ידעו את השפה הספרדית-יהודית והשתמשו בה. את שיר השירים, למשל, קראו בבית הכנסת בתרגום לספרדית-יהודית, ושרו שירים בלדינו. ה"הכמים" למדו את ספר הזוהר, מאחר שלדעתם הוא קשור לתורת שבתאי צבי. במשך הזמן, הדונומה נטשו חלק גדול ממנהגיהם היהודיים, אך המשיכו לשמור את צום תשעה באב, וכן את יום ט"ו בכסלו שבו ניצל שבתאי צבי מטביעה בים בעת שטבל.

עד לאמצע המאה ה-19 הקפידו הדונומה על נישואין בתוך הכת בלבד. הם לא נשאו יותר מאישה אחת, בהתאם למסורת היהודית. הם התחתנו צעירים, ורווקים מבוגרים היו נדירים ביניהם. באמצע המאה ה-19 היו בסלוניקי 10,000 שבתאים, 2,500 איזמירלים, 3,500 שוניוסוס, ו-4,000 יעקובים. רובם היו צאצאים של יהודים ספרדים, אבל היה גם מיעוט קטן ממשפחות אשכנזיות שהיגרו מפולין לסלוניקי כדי להצטרף לקהילה השבתאית.

מלחמות הבלקנים והתחלת השלטון היווני הביאו, אחרי 1912, להגירה מסיבית של הדונומה מסלוניקי. יעד ההגירה היה בעיקר קונסטנטינופול, שם יכלו להיכנס וגם למצוא עבודה, והם הרגישו בבית באימפריה התורכית. אלה שנשארו בסלוניקי בזמן מלחמת העולם הראשונה נהנו, כלכלית, מנוכחות הכוחות של מדינות הברית. אחרי המלחמה נמשכה ההגירה מסלוניקי לקונסטנטינופול, וגם לערים אחרות בתורכיה ולכפרים באנטוליה. בקונסטנטינופול לא הרגישו בהם בתוך האוכלוסייה הגדולה, אך לא כן בכפרים הקטנים. לא היו להם די אמצעים, ולא אמונה דתית די חזקה כדי

שיוכלו להמשיך במאמץ לשמור על מנהגיהם, וכך הרבה מהמסורות שלהם ננטשו ונשכחו.

ב-1922, בחילופי האוכלוסין בין יוון ותורכיה, יוון ראתה בדונומה מוסלמים דוברי תורכית, ולא יהודים, ועל כן לא הורשו להישאר. רבים מהם עברו לסופיה, ושם הם שלטו בתעשיית הטבק ויצואו. הם התגוררו בין המוסלמים, אך לא התערבו בהם ולא קשרו קשרים איתם. אולם רוב הדונומה מסלוניקי עברו לתורכיה. המשכילים ובעלי המוטיבציה שביניהם הצטרפו עוד קודם, כמו רבים מיהודי תורכיה, למהפכת התורכים הצעירים באיסטנבול, המרכז הפוליטי והכלכלי של האימפריה, והמתונים יותר נשארו בסלוניקי על לחילופי האוכלוסין ב-1922. בממשלה הראשונה אחרי המהפכה היו שלושה שרים וסגן שר ממוצא הדונומה, והבולט בהם היה שר הכספים דאוד ביי, ששמו המקורי היה דוד רוסו. האינטלקטואלים שביניהם היו פעילים גם במפלגה הקומוניסטית התורכית.

תקופת כמאל פחה היתה הנקודה האחרונה בהיסטוריה של הדונומה. מאחר שלא היה עליהם להילחם עוד על הצדקת זהותם, הם נטמעו בקלות באיסלאם. האינטגרציה שלהם באליטה האינטלקטואלית היתה מוצלחת, והם היו שותפים מלאים ב"תחייה" התורכית. האיזמירלים נהנו מתקופה ארוכה של אמנציפציה, והיעקובים נהיו מוסלמים מלאים ובמשך הזמן איבדו לחלוטין את הזהות הקודמת שלהם. רק קבוצת און-יולו, הנוטים לאמונת טפלות, שהסתגלו בקושי רב לאינטגרציה בתורה התורכית, נשארו קבוצה נפרדת. מספרם נאמד היום בין 1000 ל-3000. אחד מהדונומה העשירים, קונן שששש, היה קונסול כבוד בנורבגיה ועמד בראש התעשייה הכימית הממלכתית. ששבש זוכר שבילה, כילד, את חג הפסח ואת חג השבועות במערות בחופי הבוספורוס.

היום חיים כ-3000 דונומה, בעיקר באיסטנבול. הם מתחתנים בינם לבין עצמם, לא מתירים לזרים להיכנס לבתיהם, מתגוררים בשכונה מיוחדת ומנדים את אלה שהתחתנו מהוץ לקבוצה. בבית הכנסת שלהם יש פסל שעווה של ברוכיה רוסו, שהוא לפי מסורתם גלגול הנשמה האחרון של שבתאי צבי. הפסל היה תחילה בבית הכנסת בסלוניקי, וזרוע אחת שלו נמסה בשריפה שהיתה שם, וכנראה העבירו אותו לאיסטנבול אהרי שהגיעו לשם. ידוע גם שנשים שימשו כרבניות בבית הכנסת, כמו הגברים.

אחרי מלחמת העולם השנייה, נעלמו היעקובים כקבוצה מאוחדת, והאיזמירלים הם עתה על סף התפוררות והטמעה בחברה התורכית, ואין להם בית כנסת. חלקם, שהיגרו למדינות אחרות, התקבלו ונטמעו בקהילות היהודיות, אבל עדיין שומרים את זיכרונות הפולקלור מהעבר. אהדים עלו לישראל והפכו לחלק בלתי נפרד מהקהילה היהודית כאן. אהדים מהיעקובים היו בזמן מלח"ע השנייה בצרפת, ובעזרת הקונסוליה התורכית הם ניצלו ממשלוח למחנות, והזרו ברכבת לתורכיה. בסופו של דבר חלק מהם הגיעו לארץ והתיישבו

ביח העלמין השבחאי נמצא על גבעה והדרך סביבו מכונה בפי המקומיים סלניקולר, כלומר אלה שבאו מסלונקי. בשטח בית העלמין ממוקם מסגד קטן לשימוש כח הדוגמה. החלוקה הפנימית של בית העלמין היא לפי קבוצות השבתאים השונות, וחלק אחד מוקצה למוסלמים השיעים של איסטנבול. בין האישים החשובים הקבורים שם נמצא השבחאי שמושי פחה (Semsî Pasha), ועל מצבתו מצוין שהוא "המורה של כמאל אטאטורק", המייסד של הרפובליקה התורכית.

ביבליוגרפיה ראה במאמר בשפה האנגלית.

יצחק כרם הוא היסטוריון באוניברסיטה העברית, ירושלים, ובאוניברסיטת אריסטו, תסלונקי, יוון. הוא עוסק בהיסטוריה של יהדות ספרד ויוון, ועורך את העלון בדואר אלקטרוני "ספרד" (Sefurad, the Sephardic Newsletter). הוא מפיץ סרטים, והוא המייסד והמנהל של המכון ליהודים הלניסטים-יהודים באוניברסיטה של דגבר, קולורדו, ארה"ב.

בסביבת רמלה. אהדים מבין היעקובים, כמו אחמד אמין יאלמן, הם עיתונאים ידועים. מאמריו גינו את התעמולה הנאצית ואת הספרים והמאמרים האנטישמיים של קבוצות הימין הקיצוניות בתורכיה, ויחד עם מאמריו של זכריה סרסל (Zekkeria Sertel), העורך של "טאן" (Tan), הביאו לכניסת משרד האינפורמציה הגרמני על-ידי הממשלה התורכית, בסוף 1939. הסרנספר של הדוגמה לתורכיה הציל אותם למעשה מהשמדה באושוויץ, שהיה גורלם של 98% מהיהודים סלונקי. כ-50 דוגמה, שנשארו בסלונקי, הועברו לאושוויץ ולא חזרו. על מותם אבליים צאצאיהם וקרוביהם באיסטנבול עד היום.

באופן כללי, הכת הזאת אפופה מסתורין. רק באיסטנבול קיים שריד של התנועה הדתית הזאת, ששינתה בזמנה את גורל היהדות העולמית בצורה כה דרסטית. אף שכל חברי הכת נושאים שמות מוסלמיים טיפוסיים, רבים מהם שומרים בטהר גם על השמות היהודיים שלהם, ומקיימים מוסדות קהילתיים, כגון קליניקות ובתי ספר. בשני בתי הספר שלהם לומדים ילדי שבחאים וילדי יהודים. בתי הספר האלה נוסדו בסלונקי בשנים 1885 ו-1879 והתארכים הקבועים בשעריהם מציינים את שנת העברתם לאיסטנבול.

ירושלם, צוואה או מתנה - מה עדיף?

שמואל שמיר

להארכת יד האדם לאחר מותו או לאחר שאבדו עשתונותיו.

השאלה היא למה לצוות כאשר קיים חוק המסדיר את עניין הירושה?

חוק הירושה בישראל משנת השכ"ה - 1965, מסדיר את הכללים להעברת רכושו של אדם שנפטר לידיו הזכאים בו בעקבות פטירתו. היורשים נקבעים על פי דין או בהוראת המוריש בצוואה, והירושה היא על פי דין, אלא אם כן היא על פי צוואה. בהוק נקבעה החלוקה בין היורשים, ויש בו הוראות לעניין צוואה וניהול עיזבון אחרי פטירת המוריש. חוק זה הוא חדיש. לפניו נהגו בארץ ישראל על פי פקודת הירושה 1922 שאימצה את החוק העותמני משנת 1913. החולתו של חוק הירושה משנת 1922 נבדקה על פי השתייכותו של המצווה לעדה או למקום מושבו ערב פטירתו, או על-פי מקום הימצאות המקרקעין או הרכוש האחר. השינוי העיקרי בהוק הישראלי לעומת החוק העותמני הוא בהגדלת חלקו של בן הזוג של המוריש, הזכות למחציתו לבן הזוג, זכות הילד או זכות ההורים ליהנות מן העיזבון, וכן ההכרה במעמד הידועה בציבור כאישה ובזכותה לרשת.

החוק הישראלי תוקן מספר פעמים כדי להתאימו למציאות בישראל. היקון חשוב היה עניין אלמנות

ירושה היא העברת נכסים של מי שמת, או פעולה של מי שרשאי לרשת אותם לפי הדין. גמלאים, קשישים או חולים, שואלים את עצמם מה עדיף - האם להוריש על פי הדין, האם להוריש על פי צוואה, או לתת מתנה בחיים?

צוואה היא הוראה בכתב יד, או בעל-פה, או בפני עדים, או בפני רשות (בית המשפט או נוטריון), או של שכיב מרע, לאדם או לגוף משפטי, לפעול למילוי ולביצוע הכוונה של המוריש. הצוואה נכנסת לתוקפה לאחר פטירת המצווה ואישור בית המשפט לקיים הצוואה והזקיותה, ולאחר שהוגשו הוכחות על מצבו של המצווה, כושרו והכרתו הנפשית והפנימית (דעה צלולה), ועל כך שהוא לא הועמד בפני לחץ, איומים או סחיטה. במובן זה הצוואה היא שליטה של המוריש על עזבונו לאחר מותו. יש והצוואה, בצורת הקדש או קרן, מארכה חיים במשך דורות, ויש ואורך חייה הוא קצר ונוגע לדור הצעיר הנוגע בדבר.

השימוש בצוואה היה ידוע בעולם מימים ימימה. דוגמאות לצוואות אנו מוצאים במקרא, בספר דברים כ"ג, פסוקים ה' עד י"א, ובספרים ההיצוניים בספר צוואת השבטים מתקופת החשמונאים, דהיינו, משנת 137 לפני הספירה. השימוש בצוואה נפוץ בכל מגזר ומגזר, ובכל דת ועדה; מקובל לראות בצוואה מנגנון

המלחמה במלחמת ששת הימים, שנתקלו בבעיות עיגון. חיקון אחר היה בחוק שוויון זכויות האישה, חוק להלוקת המיטלטלין והמכונית שהמוריש השאיר אחריו, וכן זכות האישה למגורים בדירה בני הזוג. בהיעדר יורש הזכאי על פי החוק לקבל את העיזבון, הוא עובר לאוצר המדינה. החוק בישראל קובע כי היורשים על פי דין הם בני הזוג של המוריש, ילדי המוריש (לרבות ילדים שלא מנישואין וילד מאומץ) וצאצאיהם, והוריו וצאצאיהם. בן הזוג נוטל את המיטלטלין השייכים למשק הבית המשותף, ועוד חלק לפי הפירוט הבא: רבע מן העיזבון (אם יורשים אותו ילדי המוריש מנישואים קודמים); מחצית העיזבון (אם יורשים אותו ילדי המוריש שלא כנ"ל או צאצאיהם או הורי המוריש); שני שלישים אם יורשים אותו אחים או אחיות של המוריש, או הורי הוריו של המוריש. ילדי המוריש מתחלקים ביניהם שווה בשווה.

התנהגות הנפטר כלפי בן זוגו בחייו אינה מעלה ואינה מורידה לעניין הזכות לרשת. גם בעל אכזר ביותר, ומי שהוביל לתת גט לאשתו, יורש את אשתו כל עוד הגט לא ניתן. כך גם זוג, שחי בנפרד שנים רבות ואין קשר ביניהם, יירשו זה את זה. האמצעי נגד תחולת כלל זה היא עריכת צוואה שתשלול זכות הירושה מבן הזוג החוקי.

כללי הירושה במקרא עוסקים אך ורק בסדר הירושה ובירושת הבכור, והם תאמו את המבנה השבטי של תקופה זו. ראשון לירושה הוא הבן, ובהיעדרו יורשת הבת; בהיעדר שניהם יירשו אחי המת ומשפחתו. ירושת הבת מותנית בכך שתינשא לאחד מבני משפחת אביה, למען לא תיטוב נחלה ממטה אל מטה (במדבר ל"ט, א - ט, דברים כ"ה, ה - ו). הצוואה היא מוסד שהתורה אינה מכירה בו כלל. בתורה, המוריש יכול להעביר את הירושה החוקי מן הירושה בדרך של נתינת מתנה.

בהלכה הורחבו והושלמו הוראות הירושה בצורה זו: בהעדר הבן - שהוא יורש ראשון - עוברת הירושה לצאצאי הבן; באין כאלה יורשת הבת, ואם מתה בחי אביה - יורשים צאצאיה; בהעדר בת, יורשים צאצאי האם. באין כאלה - עוברת הירושה לאבי האב ולצאצאיו וכן הלאה כלפי מעלה. "ילד" ו"הורה" הם ביטויים שכוללים ילד שנולד מחוץ לנישואין לפנויה, וכן ילד ממזר, ואין להפלות ביניהם לבין ילדים אחרים של המוריש.

צוואה, כפי שכבר נאמר, היא פעולה משפטית, לפיה אדם מצהיר על כוונותיו האחרונות ועל פיהם הוא מעביר את רכושו לאחרים לאחר מותו. בית המשפט שבפניו מובאת צוואה לאישור בודק את כשרות הצוואה ואת תוכנה, וכן אם דברי המצווה הם חוקיים. כך, למשל, הוא בודק אם הרופא, האחות, בית ההולים או עורך-הדין שטיפלו באדם ערב פטירתו, לא הרגו מתפקידם. בדיקה אחרת של בית המשפט היא אם הוראות המצווה לא ניתנו מהמת אוגוס, השפעה בלתי הוגנת, התבולה או תרמית, ואם הם אינם נוגדים את

כללי החוק או המוסר, או שהם בלתי אפשריים. כך, למשל, ירושה של עיזבון לטובת בעלי חיים, או הקמת מוסד בלתי מוסרי או בלתי חוקי, או הוראה בצוואה לקבור יהוד עם המוריש יהלומים, תכשיטים וציורים - כל אלה נוגדים את חקנות הציבור ולכן הצוואה בטלה.

כך גם לגבי הוראה להשמיד דברי ספרות ואומנות. משפט ירושה וצוואות הן ענף משפטי מעניין מבחינות רבות. בהליכים משפטיים אלה מתגלה המנוח, תולדות חייו ושאיפותיו. לפעמים מתגלות בצוואות עובדות שנשמרו בסוד, כמו קיום צאצאים שקודם התעלמו מקיומם, העלמת בן זוג או פילגש, קיום אשה שנואה או אשה שנייה, או אהובה שקיומה הועלם, או קיום רכוש שהמצווה העלימו ממכריו או מבני משפחתו מסיבות השמורות עמו.

חוקרי ההיסטוריה וחוקרים בענף הגניאלוגיה מוצאים בצוואות ובהליכים של הירושה עניין רב והומר השופך אור על חיי הקצווה, הקרובים לו, החברה והעולם הגשמי והרוחני של הקצווה. לפעמים ימצא בן זוג הידוע בציבור, או ימצא צאצאים שהעלימו את קיומם מחמת מעשה בגידה או ניאוף.

בימי הביניים התפתח בספרות העברית ענף הקרוי "צוואות מוסר" - היבורי מוסר ודת, הכתובים כצוואה. קרוב לענף זה הוא ספר משלי, וקטעי צוואות מוסר נשמרו גם בתלמוד, אך רק חלק קטן מנושאייהן שימש את ספרות צוואות המוסר של ימי הביניים. בקטע מצוואת רבי יהודה אבן תיבון שנכתבה סמוך לשנת 1190, מופנה לבנו, ואמר המצווה: "בני, שים ספרך - חברך. ארגיך ותיבותיך - פרדסיך וגנתיך, רעה בגנותיהם ולקוט שושניהם וארה מפריים, בשמיהם ומוריהם. ואם תקוץ נפשך ותלאה, העתק מגן אל גן ומערוגה אל ערוגה וממראה אל מראה, כי או תחדש הפצך ותגאה נפשך...."

ההשקפה הרווחת בעולם רואה במספחה, כתא הברתי, את הבסיס לדיני ירושה. דיני הירושה המסורתיים נועדו לשמור על נחלת האבות ולשריין ליורשים על פי דין או לקרובי משפחה מסוימים חלק יחסי בעיזבון. במשפט המוסלמי, למשל, החלק המסורין הוא שני שלישים מהעיזבון. בצרפת הוא נע בין חצי לבין שלוש רבעי חלקים מן העיזבון - לפי מספר ילדי המוריש. במשפט המוסלמי אין המצווה יכול להעדיף את היורשים אחד על פני רעהו, כדי שלא לטנות את היחסיות או את השוויון בין היורשים על פי דין, כפי שנקבע בדיני הירושה.

שיטות המשפט ההדישות נוסות, בדרך כלל, להתיר למוריש לצוות את רכושו באופן הופטי, תוך שמירה על זכות קרובי משפחה מסוימים למזונות מן העיזבון. כדי להבטיח זכות בני המשפחה להלק המסורין או למזונות קיימת, בדרך כלל, אפשרות לבטל מתנות שנתן המוריש סמוך למותו (שנתיים בישראל, עשר שנים בגרמניה) ולהחזירן או לתת את המורתן לעיזבון. במדינת ניו-יורק קיים הסדר מיוחד לפיו ניתן לבטל מתנות או הוראות צוואה לטובת מוסדות צדקה או

תרבות, אם עלו על מחצית העיזבון והמוריש השאיר אחריו אלמנה וילדים. בדרך כלל רשאי המוריש, בכל עת, לבטל את צוואתו או להוסיף עליה או להחליפה בצוואה אחרת. צוואה אחרונה מבטלת מכללה את קודמתה.

בהלכה אין דרך להוריש נכסים שלא לפי סדר הירושה הקבוע, אלא בדרך של מתנה והתחייבות. מי שרוצה לעשות כן צריך להוציא את הנכסים מרשותו בחייו, ועל כן על המצווה לתת את גוף הנכס במתנה מיידית "מהיום ולאחר מותו", ולהשאיר לעצמו את זכות אכילת הפירות כל ימי חייו. צוואה זו נקראת "מתנת בריא" ולפיה זוכה הנהנה בירושתו מיד, ואין המצווה יכול להזדרז, ואין הוא יכול לצוות על נכסים שאינם כעת ברשותו. נוסף ל"מתנת בריא" קיים מוסד של "צוואת שכיב מרע" (חולה המרוחק למיטתו הנוטה למות). צוואה זו אפשר להביעה ברמיזה, בשטר כתב יד ללא עדים, וכדומה, ואין היא צריכה מעשה קניין. צוואה זו ניתן להזדרז ממנה אם יתרפא החולה, ואז היא בטלה מאליה. צוואה בעל-פה בטלה חודש ימים לאחר שחלפו הנסיבות שהצדיקו עשייתה, והמצווה עודנו בחיים. הצוואה מהולה, בדרך כלל, ברגש, בהערכה, בבוז, בכעס, באהבה, בשנאה, ובהמלה של המצווה, למשל כשהמצווה מדיה את הירש החוקי מתוך כעס או הגובה

למעלליו, או מוריש מתוך רגשי אהבה או חמלה על הזוכה, או יחס מיוחד לאדם או לגוף הנהנה. יש וצוואה מביאה למלחמת אחים או לסכסוך משפחתי. לפיכך רצוי להימנע מכתיבת צוואה אלא אם כן יש למצווה כוונה לגלות לנוחרים אחריו סודות, או יחס והערכה להלק מהם.

חוק הירושה בישראל, ומוסד שיתוף הנכסים בין בני הזוג (מוסד שהתפתח בפסיקה), וכן חוק יחסי ממון בין בני הזוג, מזכים את בן הזוג במחצית נכסי המשפחה ונתה גדול יותר מהמחצית השנייה של הנכסים אם המוריש לא השאיר אחריו צוואה. חוק הירושה בישראל תוקן, כאמור לעיל, מספר פעמים כדי להטיב עם בן הזוג. כך, למשל, נשללה זכות ההורים לרשת במקום שיש יורשים ממדרגה ראשונה, דהיינו, ילדי המוריש וצאצאיהם, ונקבע הסדר העברת המכונות והפצי הבית לבן הזוג הנותר, לפני חלוקת העיזבון, וכן הוענקה זכות ירושה לבן הזוג בדירת המגורים.

לסיום, געיר שדיני הירושה אינם הלים כאשר יש הוזה ביטוח או כאשר קיימת קופת גמל או תגמולים, אלא אם כן הוחנה מראש שאלה מגיעים לעיזבון. חוגמה אחרת לעקיפת חוק הירושה היא האפשרות של פתיחת חשבון משותף בבנק.

תולדות משפחתי והחברה הגניאלוגית בארגנטינה

פאול ערמוני עונה על שאלות של רוברטו לפי

המשפחה. מרחק לראות איך השמות העבריים על העין שלי מתמלאים בהדרגה חיים! בדצמבר 1996 נסעתי לישראל וביליתי חודש ימים בחיפוש קרובי משפחה. אילן היוחסין של אברהם ערמוני סיפק לי את השמות של סבי ושל צאצאיו, אבל הסבים מהדורות שקדמו לו היו עדיין בלתי ידועים. צעד גדול נעשה על-ידי אדוארד דולינסקי, שנמצא את פנקס המהלים בוולוניה (Volhinia), היום אוקראינה. בפנקס זה הוא מצא את רישום ברית המילה של אבי-סבי, יצחק קסטנבוים, ב-27 באוגוסט 1854, ואה סב אביו, הסב של סבי, אליהו קסטנבוים ואשתו בינה, בתו של גרשום סרבר (Sarver) מהכפר אוליקה (Olyka). יותר מאוחר השיג אדוארד גם את העותה הפסורה של יצחק קסטנבוים, שנפטר ב-8 בנובמבר 1934, עם הכתובת שלו, פרטים על מסים שהוא סילם ומידע מועיל אחר על חיי היום יום שלו.

ביקרתי אצל בת-דודתי בחיפה, והיא נזכרה שלפני 20 שנה הכין בנה עץ משפחה, כפרוייקט בבית הספר. בעיון בעץ זה מצאנו אישור לכך שאלוהיה היה אביו של יצחק קסטנבוים, וגם גילינו את סב המשפחה. לפני נישואיה של אם סבתי, שרה צוקרמן, אשתו של יצחק-בת-דודתי

גילויים בהיסטוריה של משפחתי במאי 1992 קיבלתי מבן דודי בישראל אילן יוחסין. הוא חובר שש שנים קודם לכן, בעברית, על-ידי בן דוד של אבי שלא הכרתי, אברהם ערמוני, שנפטר השנה בגיל 86. מאחר שלא ידעתי כלל עברית, ביקשתי מהחבר שיתרגם אותו. לפתע הופיעו לנגד עיני השמות של יותר ממאה קרובי משפחה חדשים, והיה לי מידע על אבות הסבים שלי ועל מקורם!

שלחתי את עץ המשפחה לאחי ולבני ויקטור, פרופסור באוניברסיטה של אוטווה (Ottawa), הוא הוסיף את המידע שהיה לי, והעץ מוכר ונשמר. שמי המקורי ביידיש היה קסטנבוים או קסטנבאום, והוא עוברת לערמוני בשנת 1926 על-ידי אבי, חוזה (Jose), ועל ידי דודים ובני-דודים שונים, ונרשם כחוק אצל הרשויות של המנדט הבריטי.

בפברואר 1996 גילה בני ויקטור באינטרנט את השם מור ערמוני, אישה צעירה שלמדה בומנו באוניברסיטת סטנפורד. בעקבות ההלפת מכחבים בדואר האלקטרוני, התברר שמור ערמוני נולדה לפני 27 שנים בקיבוץ מלכיה בישראל, ושהיא בת דודה שלישית שלו. הודות לה, פגשתי, דרך האינטרנט, הרבה קרובי משפחה חדשים, ואני מחליף עימם מידע רב על תולדות

מצאה גם תמונה ישנה של שרה, שצעה מכוסה בצעיף גדול.

בינואר 1977 גיליתי בישראל מספר אנשים מבסרביה ששם כשם המשפחה של אמי, מריניאנסקי, כולל אשה בת 86, דומה מאוד בחזותה לאמי. השם הפרטי של סבה היה בנציון, כשם אבי סבי מצד אמי. אולי הם היו בני דודים? והיו גם צירופי מקרים רבים אחרים, כגון אשה בשם פאני מריניאנסקי, שקבלן הבנייה שהיא העסיקה נולד באותו יום שנולדתי אני, שנתיים מאוחר יותר.

מסיבה משפחתית בישראל

בת-דודתי מהולון ערכה פגישה משפחתית גדולה בביתה, והזמינה את כל בני ערמוני ואחרים מבני המשפחה לפגוש אותי. הם באו ממלכיה בצפון ומשדה בוקר בדרום, מירושלים, מנתניה ומחיפה. זו היתה פגישה מוצלחת, שהשתתפו בה כ-40 מבני המשפחה. אברהם ערמוני ז"ל, שבנה את עץ המשפחה, נשא נאום בעברית ספרותית יפה.

החברה הגניאלוגית היהודית בארגנטינה

החברה נוסדה ב-1996, והיום היא כוללת מעל ל-100 חברים מארגנטינה, וכן מקנדה, ארה"ב, ישראל, ברזיל, צ'ילה, צרפת, קולומביה, פרו ואורוגוואי. החברה מקיימת פגישות חודשיות סדירות, שמשתתפים בהן לפחות 30 חברים. מטרות החברה הן:

1. לסייע לחברים להתחקות אחר שורשיהם ואחר קשריהם עם הקהילה היהודית בארגנטינה.
2. לשתף פעולה עם חברות גניאלוגיות דומות ברחבי העולם, על-ידי החלפת מידע, כדי לעזור להגשים את היעדים.

3. לשמור ולשקמ את כל המסמכים הרלבנטיים למחקר גניאלוגי.

4. לקבוע את היהס בין עובדות היסטוריות וגניאלוגיות.
5. לספק יוזמות לאנשים צעירים, וכך לעודד אותם לחקור את שורשיהם.

הפעילויות והפרוייקטים הבאים מחיימים עתה:

1. עיבוד נתונים של בתי-קברות, של בתי-ספר, של רשימות של אניות, של רישומי הקהילה מ-1948 ושל בית אבות יהודי בין השנים 1917-1947. בפרוייקט בתי-הקברות הושג מסד נתונים בן 70,000 שמות של אנשים הקבורים בשני בתי-קברות אשכנזיים בבואנוס-איירס.

2. מהודש מרס 1998 משתתפת החברה (המוכרת עתה על-ידי הממשלה) בתכנית רדיו שבועית של שעה אחת, הנקראת "הולדות-דורות". התכנית כוללת הרצאות קצרות ומספקת תשובות על שאלות.

3. החברה נתנה קורס מבוא בגניאלוגיה בימי שני במשך שלושה שבועות רצופים בחודש מרס 1998, בהשתתפות של מעל ל-30 אנשים.

פאול ערמוני היה פרופסור למדע המתימטיקה עד לפרישתו לגימלאות ב-1992. מאז הוא עובד כנציג התיירות הישראלית וכמנהל לשכת המסחר ארגנטינה-ישראל, ובתקופה זו הוא תרם הרבה לגידול המסחר בין שתי המדינות בשיעור של פי ארבעה. כתודה על מאמציו לקדם את המסחר בין ארגנטינה לישראל הוא קיבל ב-1998 את המדליה של הקונגרס הארגנטיני.

ביולי 1996 הוא ייסד את החברה הגניאלוגית היהודית בארגנטינה עם 7 חברים בלבד. במאי 1997 הוא החליט להקדיש את כל זמנו לענייני הגניאלוגיה ולקידום החברה הגניאלוגית, והתחיל לבצע פרויקט זה לאחר כשנה.

אכזבות וגילויים בחקר ההיסטוריה המשפחתית

מרים לואין

(Hackney), לונדון, שם רוב הילדים גדלו. ידעתי גם שסבי מצד אמי, יעקב שטרן, שהתחתן עם רחל ברשון (Bershon), היה בנקאי שבא מריגה ונפטר בלונדון בשנת 1936, 12 שנה אחרי פטירת סבתי. אף שפגשתי פעם אחת את דודתי ג'סי (Jessie) מ.כס. לואיס, היחיד שהכרתי היטב מבין האחים והאחיות של אמי היה הצעיר ביניהם, הדוד הרולד, שרוב חייו בלונדון. מפי אמי אניטה שמעתי הרבה סיפורים על אחיה ואחותיה, על הדודות פאני וסיסי שעזבו את אנגליה לדרום אפריקה, על הדודות ג'סי ורוז, ועל הדודים מוס וקרולד שעזבו את אנגליה והתיישבו בארצות הברית. והחשוב מכול - שמעתי מאמי שהיא וכל אחיה ואחותיה נולדו בלונדון. דודי הרולד, דודתי לילי ואמי נשארו

זהו סיפורה של משפחה מהגרים טיפוסי, והוא מראה גם איך הגליות חדשות הביאו אותי לשנות בצורה דרסטית את הדרך שבה הבנתי את ההיסטוריה שלה. חודש אוגוסט 1996 לא היה נקודת ההתחלה האמיתית של החיפושים שלי. הם התחילו למעשה לפני 22 שנים, אבל עד לפני שנתיים התוצאות היו מקריות בלבד. בגלל הדחיפות שהתחלתי להרגיש עם עבור השנים, הכרחתי את עצמי לנצל גם את העבודה של שני חוקרים מקצועיים, בארצות הברית ובישראל. הבעת תודתי העמוקה על מאמציהם מופיעה בסוף המאמר, המתאר חלק מהתפתחויות אחרונות אלה.

נקודת ההתחלה, אוגוסט 1996. ידעתי את השמות של הורי אמי ושל הששת ילדיהם, וגם כתובת אחת בהקני

באנגליה, על אף שהרולד חי מספר שנים בארצות הברית. כמה הפהעות ציפו לי!
 גילוי 1. באוקטובר 1996 קיבלתי רשות ממושרד הסטטיסטיקה הלאומי של הממלכה המאוחדת לראות מידע מוגבל הנוגע למפקד האוכלוסין משנת 1901, שהוא למעשה כגור לקהל ל-100 שנה,

כלומר עד ינואר 2001. החוק הקיים מאפשר שחרור מידע על גיל ומקום לידה בחנאי שיוגשו שמות ספציפיים. מאחר שחלק מהשמות לא צוטטו בצורה מדויקת, היתה בינינו חליפת מכתבים עד שניתן לי לראות את כל השמות של בני משפחת שטרן שחיו בלונדון ב-1901. וזה המידע שקיבלתי:

נתוני מפקד האוכלוסין 1901 לרחוב דארנלי 6, הקני, לונדון
 (6 Darnley Rd., Hackney, London)

מקום הלידה	הגיל	השם
רוסיה (נתין זר)	40	שטרן יעקב
רוסיה (נתין זר)	38	שטרן רחל
ניו-יורק, ארה"ב	21	שטרן פאני
ניו-יורק, ארה"ב	19	שטרן לאה
ניו-יורק, ארה"ב	18	שטרן שרה
ניו-יורק, ארה"ב	17	שטרן מוס
ניו-יורק, ארה"ב	15	שטרן אנה
לונדון, וייטצ'אפל (Whitechapel)	11	שטרן רח
לונדון, וייטצ'אפל	09	שטרן ג'סי
לונדון, וייטצ'אפל	07	שטרן יואל
לונדון, וייטצ'אפל	04	שטרן הארי

1885. יעקב ורחל רשמו את גילם כ-28 ו-26, והצהירו שמקום הולדתם הוא רוסיה. כתובתם ב-1885 היתה: 16 Forsyth St., New-York, Lower East Side. התעודה הזאת הופכת לעוד יותר סתומה בכך שהתיאור בן שבה נמחק ובמקומו נרשם בח! בכל זאת תאריך הלידה מתאים לגיל של אן שנרשם במפקד האוכלוסין ב-1901, כלומר גיל 15 ב-15 במאי 1901, 10 ימים לפני יום הולדתה ה-16. גילוי 4. בפברואר 1998 קנה דיווהה כדלקמן: ברשימות הלידות בעיר ניו-יורק 1878, 1887-1889, לא נרשמו לידות לזוגות בשם יעקב ורחל שטרן. ברשימות הנישואין בעיר ניו-יורק, 1878-1885, לא נמצאו זוגות בשם יעקב ורחל שטרן ברישומי ההתנים והכלות. בחוק "הגירה מהאימפריה הרוסית: רשימות נוסעים שהגיעו לנמלי ארה"ב, כרכים IV-I", כרך IV כולל זוג בשם יעקב ורחל שטרן והמספחה. על סמך רישום זה אוחרת רשימה הנוסעים של האנייה "בוהמיה", שהגיעה מהמבורג לניו-יורק ב-22 ביוני 1882, וברשימה נמצאו:

אחרי שראיתי את הנתונים האלה, ידעתי שאמי אניטה גולדה אן, הודות לילי וסיסי נולדו לאה ושרה, והדודים ג'ורלד והרולד נולדו יואל והארי. והמדהים מכול, המישה מהאחים, כולל אמי, נולדו בארה"ב!
 גילוי 2. החיפושים אחרי תעודות הלידה של ארבעת בני שטרן שנולדו בלונדון העלו רק את הלידות של יואל ושל הארי. יואל אלק שטרן נולד ב-3 באפריל 1894 בבתי סטפורד 26, ספיטאלפילדס (26 Stafford Houses, Wenthworth St., Spitalfields), הבן של יעקב שטרן, סוהר כללי, ורחל שטרן, מקודם ברשין (כך!), והארי שטרן נולד ב-15 בספטמבר 1897 ברה' ליטל הולוויי, מייל אנד (Little Holloway St., Mile End), הבן של יעקב שטרן, שהיה אז סוכן משלוחים, ורחל שטרן, מקודם ברשון.
 גילוי 3. ב-2 ביוני 1997 שלחה החוקרת קנה (Renee) מארה"ב שלוש תעודות לידה של בנות שנולדו לזוגות בשם שטרן בניו-יורק. מהוך השלוש, התעודה שהתאימה ביותר ללידת אמי היתה תעודה של בת ללא ציון השם, ילד חמישי. ליעקב שטרן ורחל שטרן, מקודם ברנסון (Bemson), ב-10 באפריל

שם	גיל (ש')	גיל (ה')	מין	מקצוע	ארץ מוצא	איפה מתבונן לגור?
906	יעקב	26	-	זכר	רוסיה	ארה"ב
907	רחל	24	-	נקבה		
908	פוגל	7	-	זכר?		
909	בלומה	5	-	זכר?		
910	ירצה	11	-	זכר?		

על-פי ה"מילון לשמות משפחה יהודיים באימפריה הרוסית" של ביידר (Beider) ועל-פי "שמות פרטיים יהודיים" של גור (Gor), נמצא: פוגל = פיגה או פאני, בלומה = לילי, ושרצה = שרה.

למרות הבלבול ברישום המין, כל שלושת השמות הם שמות נשים. לפוגל/פאני ולבלומה/לילי תאריכי הלידה הם 5 טנים מוקדם יותר ממה שמראה המפקד של 1901. אולי גילי הבנות נרשמו נמוכים יותר בזמן המפקד כדי שלא לקלקל את סיכויי השידוך שלהן?

אגב, הבן של לילי, ג'רלד בנרטו (Gerald Banarto) זוכר ששמה של אמו היה בלומה, והנכד שלה, מייק, זוכר שראה דרכון בריטי בשמה, ובו רשומים מקום הלידה שלה ותאריך הלידה, ריגה, 1884.

גילוי 5. בפברואר 1995 קיבלתי מאליוזבת סטרובה ממשרד ההגירה בהמבורג מסמכים שאישרו את מסמך הנוסעים של האנייה "בוהמיה", שהפליגה מהמבורג ב-4 ביוני 1882 עם יעקב שטרן בן 26, רחל 24, פוגל 7, בלומה 5 ושרצה 11 חודשים. פוגל נרשם כזכר ובלומה ושרצה נרשמו כנקבות. עיר המוצא היא פוניבו' (Panevezys).

גילוי 6. בחודש מרס 1998 רנה דיווהה:

מפתח הפטירות של הביטוח הלאומי האמריקאי (Social Security Death Index) מציין כי מוס שטרן נולד ב-25 במרס 1887 ונפטר בספטמבר 1972 בסט. לואיס, מיזורי. המספר הוא: SSN:497-01-0858

מאחר שלא היה שטרן מתאים ב"הגירה מהאימפריה הרוסית", ולא נמצאו לידות או נישואין מתאימים, הוסקה המסקנה כי משפחת שטרן שהפליגה ב"בוהמיה" הייתה המשפחה שלי.

גילוי 7. ביולי 1998 שלה לי החוקר לן (Len) תעודה, שבה רשומה לידת בן לרחל שטרן, ותעודה אחרת שבה רשומה פטירת אביה. המקור הוא רישומי הקהילה היהודית בפוניבו' בארכיון של וילנה. הגה פירוט התעודות:

1. רישום הלידה ב-20 בדצמבר 1881 של אהרן/ארון, הבן של אזרח פוניבו' יענקל שטרן בן סאנל ושל רחל לאה שטרן, מוקדם ברסון, בת יואל/יובל. אהרן/ארון הוא אה של אמי בלתי ידוע עד עתה, ומאחר ששמו אינו מופיע טוב אני משערת שהוא נפטר בלידה או בילדות.

בתעודה רישום גם השם הלועזי של האב (יענקל בן סאנל) וגם שמו העברי (יעקב בן נתנאל). לן הזכיר לי כי בנבטא האשכנזי באירופה הישם נתנאל בוטא "נסנאל" וסאנל הוא כנראה קיצור. מידע זה תואם היטב את המידע שקיבלתי ב-1970 מהדוד הרולד, שכתב לי כי הישם העברי של הכבא מצד אביו היה סניאל.

2. העידת הפטירה של יובל פריסון (השם העברי הוא יואל אליה בן זאב), מהקהילה היהודית בפקרואו'יס (Pakruojis), נפטר בפוניבו' ב-19 באוגוסט 1893.

בתעודה רשומים גם השם הלועזי וגם העברי של הנפטר.

גילוי 8. ביולי 1998 קיבלתי מרנה את המידע הבא:

1. ברשימת הנוסעים של האנייה סט. לואיס הידועה לשמצה, שהגיעה לארה"ב מאנגליה ב-11 בנובמבר 1915 נמצאים האחים מוס ויואל אלק שטרן. מוס רשם את גילו כ-29 וציין כי היה בארה"ב "כתינוק". הוא רשום, בצורה מפתיעה, כאזרח בריטי.

2. כאשר נרשם לביטוח הלאומי האמריקאי, מוס שטרן מציין את תאריך הלידה שלו 1893 ומאשר שנולד בניו-יורק. ברשימת הנפטרים של הביטוח הלאומי תאריך הלידה הרשום הוא 25 במרס 1887 ותאריך הפטירה ספטמבר 1972, בסט. לואיס. הוא התגורר בשדרות דלמר 6603 בסט. לואיס, והוא עבד במפעל

הסריגה Empire Knitwear Co.

הערה: אכן נראה כי 1884 היא שנת הלידה של מוס (ראה תוצאות מפקד 1901), מאחר שהוא נולד לפני לידתה של אן ב-1885. ייתכן שהסיבה לכך שהוא נתן תאריך לידה מאוחר יותר הייתה קשורה כנראה להטבות שקיבל מהביטוח הלאומי.

גילוי 9. באוגוסט השנה קיבלתי מארה"ב העתק של תעודת הנישואין של פאני שטרן, 24, ונתן אפרויקן (Efroiken), 29, ב-9 באוקטובר 1907, והעתק של הודעת הנישואין בג'ואיש כרוניקל. שמות שני האבות הם יעקב שטרן ונחמן אפרויקן (ז"ל), וההתונה נערכה בבית הכנסת הגדול, לונדון.

ההודעה בג'ואיש כרוניקל: שטרן: אפרויקן. - ב-9 באוקטובר, 1907, פאני שטרן מהאקני נישאת לנתן אפרויקן מדרום-אפריקה. (את הנוסח המלא של ההודעה, כולל כתובות ושם הרב, ראה בגירסה האנגלית של המאמר).

שאלות בלתי פתורות

המחקר המתואר כאן ענה על מספר שאלות, ובו בזמן העלה שאלות אחרות. על אף שהיה ידוע בהוגי המשפחה שמוס שטרן נולד בארצות הברית, אף אחד לא העלה על דעתו לתמוה על כך שהסיכוי שמתרחטה לידה ללא נוכחות האם הוא נמוך ביותר, ואף אחד לא שאל את עצמן מה עשתה האם (וכנראה גם האב) בארצות הברית, בזמן שידוע היה שהם הפליגו מריגה לאנגליה והתיישבו שם.

דילמה אחרת קשורה להעדר תעודות לידה הן בארה"ב והן באנגליה. אנו יודעים שהרבה מהגרים היו רשלנים למדי ואף חשדנים בעניינים אלה, אך איך היצאה בניו-יורק תעודת לידה לאמי אן ב-1885, ללא ציון השם ועם המלה בן מחוקה ומוחלפת בבה?

בעניין רשימת הנוסעים של האנייה בוהמיה, שהגיעה לניו-יורק מהמבורג ב-22 ביוני 1882, מדוע, אם משפחת שטרן הגיעה עם שלוש בנות, נרשמו כולן כזכרים? האם לרושם הייתה ידיעה כל כך מעטה בשמות בידידי שפשוט ניסה לנחש את המין של כל נוסע?

מניו-יורק (Renee S. Steinig of Dix Hills, New-York) וְלֵן יוֹדַאִיקוֹ (Len Yodaiken) מקיבוץ בית הנשיא. אני אסירת תודה גם לבעלי היקר, הרולד, שעמל הרבה שעות בעבודה עם התמלילן, טיפל בחליפת המכתבים, השיג מידע ממקורות שונים והנחה באופן כללי את כיוון המחקר.

מרים לואין נולדה באנגליה, ושירתה בחיל האוויר המלכותי (RAF) בשנים 1942-1948 באנגליה, בצרפת ובגרמניה. היא באה לישראל בשנת 1969. היא קוראת נלהבת של ספרי מיסתורין, וזה מסביר אולי את התעניינותה הרבה בחקר תולדות המשפחה. יש לה שני ילדים ואחד-עשר נכדים.

הערה: המהברת צירפה למאמר צילומי תעודות שגילתה בחקירתה. ראה את צילומי התעודות בסוף הגירסה האנגלית של המאמר.

אם רהל שטרן ילדה את אהרן/ארון בדצמבר 1881, איך היתה הבת שרצה/שרה בת 11 חודשים רק 6 חודשים מאוחר יותר, ביוני 1882? האם היא ילדה את אהרן (שלפי ההשערה לא נשאר בהיים) אחרי הריון של 5 חודשים בלבד?

שאלה מעניינת אחרת קשורה להודעת הנישואין של פאני לנתן אפרויקו, בג'ואיש כרוניקל. מדוע מתארת ההודעה את פאני כבת השנייה של אדון וגברת שטרן? האם נולדה בת אחרת לפני פאני, ואולי נפטרה כחינוקה?

והשאלה הגדולה ביותר היא, כמובן, מדוע החליטו בני משפחה שטרן לעזוב את ארצות הברית, אחרי שהיו שם מספר שנים, לנהק שוב את שורשיהם ולנסוע לאנגליה, שם החיים של מהגרים חדשים היו בוודאי לא פחות בעייתיים מאשר בארצות הברית?

* הבעת תודה. תודתי העמוקה מובעת בזה לשני חוקרים מוכשרים מאוד ובעלי ניסיון, שאיפשרו לי להגיע לרוב הגילויים המתוארים כאן. הם רנה סטייניג

"פרוייקט השמות" בליטא - מפעל הרישום והזיכרון של קורבנות השואה בליטא רוז לדר-כהן - ד"ר שאול איסרופ

USHMM, YIVO: המוזיאון הממלכתי היהודי לגאון מוילנה, הארכיון של ליטא.

בית לוחמי הגיטאות: הזמר ארכיוני.

ההאחדות יהודי ליטא: הזמר ארכיוני וכן דו"חות ורשימות של עדי ראיה.

נאספו רשימות מהסוגים הבאים:

(1) Komitet - (EOC) - KGB Gosudaarstvenno Bezoopanosti (הוועד לביטחון לאומי).

(2) NKVD - Najrodnyi Kimissarian (רשימות פרטיות: הוועדה הלאומית לענייני פנים).

הדו"חות האלה נכתבו על-ידי ועדות סובייטיות ביד אחרב המלחמה, ולפני המשפטים נגד פושעי המלחמה. להיבור דו"חות אלה היה היבט פוליטי, כי היו מעוניינים יותר לרשום קומוניסטים שנהרגו מאשר יהודים. במקרים רבים הדו"חות אף אינם מדויקים, אבל יש כמובן חשיבות לאלה שנמצאים בהם שמות.

(3) רשימות פרטיות: הושגו בערך 20 רשימות שהוחזקו על-ידי אנשים פרטיים.

(4) ספרי יזכור: קיימים כ-25 ספרי יזכור, אך ברובם רשימת השמות היא מצומצמת הרבה יותר ממספר היהודים שנהרגו בעיירות.

(5) מפקד האוכלוסין של השבועיים בגיסו וילנה - כאן יש תיאור מפורט לפי רחובות. לכרך השני יש בפתח,

מספר היהודים שנרצחו בליטא בשואה נאמד בין 240,000 ו-400,000. כ-175,000 מהם נרצחו בין 22 ביוני 1941 (התחלת "מבצע פרברוסקה") ונובמבר 1941. רוב היהודים, ביותר מ-200 עיירות וערים, נרצחו ללא החחשבות בגילם, במינם, בהתאמתם לעבודה או במקצועם. אף כי המקומות העיקריים שהרציהות בוצעו בהם הם מקומות ידועים - שלוש הערים הגדולות וילנה, קובנו ושבלי (Vilna, Kovno, Shavli), יש מעט מאוד רישומים לגבי אלה שנרצחו במקומות אחרים. רבים מהם נרצחו בדרכים וביערות, אהלים נלקחו למהנות עבודה בליטא עצמה, בלטיביה, בביילורוסיה ובאסטוניה, והלק נהרגו במחנות כמו דכאו ושטוטסהוף (Stuthof). גם יהודים ממדינות אחרות הובאו לליטא ונרצחו. אחרים מתו בחנועת ההתנגדות של הפרטיזנים ורבים מתו ברעב ומחלות.

בעקבות מספר ביקורים בליטא ולמראה כל אחרי הרציהות ההמוניות, נעשו בירורים בארכיוני שואה אהדים ובמרכזי חיפוש, הן בליטא והן במקומות שונים בעולם, בחיפוש אחר שמות הנרצחים. מאחר שלא מצאנו רישומים של יהודי ליטא שנרצחו, עברנו ליוזמה אישית שלנו, במטרה להכין רישום כולל של אלה שנהרגו בשואה בליטא, ולהוציא ספר זיכרון.

חקרנו את המקורות הבאים:

יד ושם: הזמר ארכיוני, ספריית יד ושם, ספרי יזכור, היכל השמות.

ורשומים בו גם אנשים ממחנות עבודה שונים. בתהליך עבודה נמצאה גם רשימה מהגיטאות של קובנו (Kaunas) ו-Sauliai.

(6) אסטוניה: קלוגה (Klooga) - יהודים נלקחו מקובנו למחנה העבודה בקלוגה, שהפך למחנה השמדה, כפי שקרה בדאויטמרגן (Dautmergen).

(7) מחנה דכאו.

(8) עדויות.

(9) היכל השמות - רשימות לנדסמנשפט (Landsmanschaft) של שמות מליטא, שנרשמו בהיכל השמות.

מאז נובמבר 1997 רשמנו כ-60,000 שמות מ-100 מקומות בערך, תוך שימוש במקורות הנ"ל, והתברר גם שניתן להשיג הרבה מידע נוסף. בכפרים רבים אחרים על השואה בליטא יש שמות, ובמשך הזמן גם אלה יירשמו. אנא הודיעו לנו על מקורות נוספים.

פרופסור דב לוין (המרכז להיסטוריה בת-זמננו, האוניברסיטה העברית, ירושלים) ועורך דין יוסף מלמד הם היועצים. אלכס אברהם ואנשי צוות אחרים ביד

ושם היו לעזר רב. פיטר לנקה ב-USHMM העניק הדרכה והנחיה. יחד עם התאחדות יהודי ליטה בישראל פיתחנו את השאלון, והפצנו אותו בין אנשים רבים עד כמה שאפשר. אנא עזרו לנו במילוי השאלון. בשלב זה אנו לא ערוכים עדיין להשיב על שאלות אינדיבידואליות. ✪

ביבליוגרפיה ראה בנוסח האנגלי של המאמר.

שאל איסרוף הוא יליד דרום-אפריקה, ממוצא ליטאי, ומתגורר בלונדון. כיום הוא מזכיר הוועד המנהל של AJGS וחבר במועצה של JGS בבריטניה, וכן חבר במערכת של "שמות" (SHEMOT).

רוח לרר-כהן, מדרום-אפריקה וממוצא ליטאי, חוקרת את שורשיה הליטאיים זה כ-10 שנים. היא מתגוררת בירושלים ועוסקת במחקר גניאלוגי מקצועי, ומתמחה בחקר השואה בארכיוני ישראל.

"בשם דור ההמשך"

דברים בעצרת יום השואה תשנ"ח ליד אנדרטת הזיכרון לקדושי טרבלינקה
עדה הולצמן

בעקבותיה נדחקים לדפי היסטוריה מאובקים, לפני שאחרון העדים כבר לא יהיה בינינו, על כולנו לפעול ללא לאות לשימור הזיכרון. כי העתיד טמון בעבר ועלינו לעשות משהו בנידון.

לא ידענו ולא הבנו את משא היגון והייסורים שהיה מונח על כתפי הוריי, פצע מדמם שלא הגליד לעולם. הם היו דור החלוצים, חדורי טאיפות ציוניות לבנות פה את ביתם, לבנות חברה חדשה, טובה יותר, במולדתנו העתיקה, בית לעם היהודי וחברה מתוקנת לאדם באשר הוא אדם. היה זה דור עסוק מעל לראשו במאבק לקיום ובניית הארץ, כי הנס אשר קרה לו עם קום המדינה לא קרה בבחינת יש מאין - אך עמוק בפנים תמיד חלה האבל, היתמות, השכול ותחושת הכאב הקשה מנשוא שאין לה ניתומים ולעולם לא יהיה. וכך גדלנו, תמיד נוגעים בכאב, על אף זהירותם של ההורים, המנסים להגן עלינו וממעטים לדבר על העבר ועל הייסורים שעברו.

אנו, שגדלנו במדינת היהודים החופשית, לא יכולנו להפוס כיצד שיטה מיליון נשמות מובלות לטבח. כיצד העם הגרמני, עם התרבות והשירה, עם המוסיקה והפילוסופיה, מעלה מתוכו מפלצת, סוגד לה, מוטהף עימה פעולה, נהפך לעם של רוצחים מתועבים. כיצד יבשת שלמה נשטפת בדם, דמעות וייסורים עד אין קץ. כיצד מדינה שלמה, פולין, נהפכת לבית קברות ענק,

אני עומדת כאן היום, נציגת דור ההמשך, צברה ילידת קיבוץ עברון שבגליל המערבי, בת רבקה ומאיר הולצמן מהעירייה גומבין אשר בפולין, שאיבדה 13 בני דודים יקרים, 16 דודים ודודות, סבא וסבתא וסבא רבא, משה גוסטינסקיבן ה-80, שגם עליו לא חס הצורך הנאצי ימ"ש. אני עומדת והדמעות חונקות את גרוני, ונשבעת לא לשכוח לעולם!

זוכרת אני כשהייתי ילדה, יום אחד חזרה אמי ריבצה"ה ז"ל, כולה נרעשת ונסערת ודבר לא הרגיעה למשך זמן רב: "אייכמן נתפס!" וכבר אז, כילדה רכה בשנים, התחלתי להבין שמהו נורא ואיום מכול קרה למשפחתי ולבני עמי. וזה קרה בימינו, לא מאות או אלפי שנים בעבר, ונתן את הותמו לתמיד על תודעת בני דורי.

חלק מהניצולים עדיין בחיים, מתהלכים בינינו, אחווי סיוטים ומצוקות. הפושעים הגרמנים גם הם עדיין חיים להם בכפרים פורחים ב"גרמניה האחרת", נהנים מפנסיות מכובדות, בעוד ששרידי הקרבנות מתהלכים כצללים בארץ הזו, וצריכים עוד להיאבק על זכויותיהם וקיומם. מכחישי שואה צצים מכל עבר. האינטרנט מלא דברי הסתה ושקרים טמאים. במסעותי בפולין עדיין מוצאתי כתובות אנטישמיות רשומות בכל פינה, ומגו דוד שוב תלוי על הגרדום, ואין פוצה פה ומצפצף. וכך, לפני שתולדות השואה והלקחים הברורים שיש ללמוד

גיא הריגה, והעולם עומד מנגד... הוץ מקומץ מעטים, הסידי אומות העולם, שגם אותם לא נשכח אף פעם. כיצד בני עיריה שלמה, עירתי גומבין, נשים גברים זקנים וסף, רוכזו במגרש, מכבי האש" שלוש יממות המימות, ללא מזון או שתייה, ואחרי-כן במכות רצה ויריות נדהפים למשאיות המוות, זעקות "שמע ישראל", דממה. המוח לא תופס והלב ממאן להאמין. האם הרוצחים נולדו גם הם אי פעם לאימהות? כיצד נוכל להבין אי פעם? איך נדמין מהוהו של חורבן טוטאלי שכזה? אין הדבר אפשרי. אולי עדיין רק ניתן לדאות את הנהלה ופרלה, אלי, אנדזיה ושיינה, חנה, אלי, אלה וחנה, אליה-חיים רוחקה ביילה ופרלה... עדיין רואה אותם מבעד לדמעות.

הם כולם בני דודי ובני דודתי הקטנים, ילדים טהורים ללא קבר, ואפרם ממלא את ערוגות חלמנו, אושוויץ, טרבלינקה, מיידאנק, שטוטהוף, ברגן-בלזן, בלוז... נשטף בנהרות פולין ללא מנוח. ומה חסאו? שנולדו יהודים. וזה הלקח שנוכח היטב! שם, בפלנטה האחרת, למעלה מיובל שנים בלבד, שם לא הבדילו בין ימין ושמאל, בין חילוניים ודתיים, בין הסידים ואנשי האינטליגנציה, בין יוצאי סלונקי או יוצאי לודז', בין פשוטי העם והרבנים, בין המנהיגים והפועלים, בין החלוצים ואנשי ה"בונד", בין אנשי ביתר וצעירי השומר הצעיר. שם, גורל אחד נהרץ על כל ילוד אשה אשר דם יהודי זורם בעורקיו.

ולכן, עתה כשיש לנו מדינה אחרי אלפיים שנות מרורים, עתה כשנחגוג בעוד כשבוע 50 שנות קיומה, עלינו להתאחד ולפעול במשותף בכל תחומי החברה והתרבות ולזכור על מה קמה המדינה היהודית, ומה גורא היה מהיר הקוממיות. עלינו לשמור על המדינה הזאת מכל משמר. אין לנו ארץ אחרת, ונזכור תמיד מה עלה בגורלנו כאשר לא היתה לנו מדינה. עלינו להימנע

מסכסוכים פנימיים ומאבקים הרסניים, ללחום בקיצוניות ובגזענות על כל צורותיה, ולטפה הלכה למעשה שוויון זכויות למיעוטים ולחלשים אשר בינינו. אנו נאספים כאן היום על מנת לקיים טקס התייחדות וזיכרון, אך כפי שאמר פעם ניצול שואה שדיבר ברדיו - "אנו לא צריכים יום אחד לזכור, אלא זקוקים ליום אחד על מנת לשכוח..." מעל במה זו אני קוראת לפעול ככל שניתן למען הנצחת השואה והקרבות: ללמוד וללמד, לפעול ולהפעיל, לשמוע ולהשמיע, להזדהר ולהזהיר, לזעוק ולהזעיק, לזכור ולהזכיר. אף אחד לא יעשה זאת במקומנו. זו חובתנו וזו זכותנו, בני דור ההמשך שנולד עם משא היגון על כתפיו. אנו הנקמה וילדינו הם הנחמה. לא נסלח ולא נשכח!

אביה של עדה הולצמן, זליג הולצמן (גומבין) נולד בפולין בי"ה באייר תרע"ד, 15 במאי 1914, נפטר בקיבוץ עברון בכ"ה באלול תשנ"ח, 9 בספטמבר 1998. אנא ראו את אתר האינטרנט לזכרו: <http://www.geocities.com/Paris/Rue/4017/Father/myfather.htm>

עדה הולצמן היא ילידת קיבוץ עברון שבגליל המערבי. בת להורים חלוצים ממייסדי הקיבוץ של "השומר הצעיר". בוגרת אוניברסיטת תל-אביב בכלכלה וכדעי החברה, ועוסקת בעיבוד נתונים בחברת העופה. בשנתיים האחרונות מקדישה זמן רב לפרוייקטים שונים להנצחת המשפחה שנספתה, מגומבין בפולין ועירות אבודות אחרות (מלאווה, פלוצק, גרודז'ינסק, צ'נסטוהוב, הורבישוב, טומשוב מאובייצקי ועוד). הקימה אתר אישי מיוחד באינטרנט:

<http://www.geocities.com/Paris/Rue/4017>

פרוטוקול האספה הכללית של החברה הגניאלוגית הישראלית

ירושלים, 16 ביוני 1998

הנוכחים הודו על תרומתה של אסתר רמון כמייסדת ויושבת ראש של החברה לאורך 14 שנים ועל עבודתה המסורה של הוועד היוצא כולו.

ועדת המינויים הציעה מועמדים לוועד ההד"ש. לא הוצעו מועמדים נוספים, והמועמדים המוצעים נבחרו ברוב קולות: יו"ר מר ז'ן-פייר סטרוייס, מזכירה גב' מטילדה טג'ר (נישאת בחפקיד), גזבר מר בנט שליו, ועדת ביקורת פרופ' דניאל וגנר וד"ר חנן רפפורט.

האספה נהגה ייפוי כוח לוועד הנכנס להכין הקנון הד"ש, ולקחת בחשבון את השינויים הצפויים, בין השאר הקמת סניפים בבאר-שבע ובתל-אביב, גיבוש קבוצות דיון לפי ארצות מוצא (SIGs) וייצוג של עמותות

ביום ג' 16.6.1998 התכנסה החברה הגניאלוגית הישראלית בירושלים לאספה הכללית השנתית במעמד של כ-50 חברים, המהווים יותר מ-25% ד"ר חנן רפפורט שימש יו"ר האספה, וגב' מטילדה טג'ר מזכירה.

גב' אסתר רמון חילקה בין הנוכחים דו"ח פעילות לשנת השנ"ח. גב' חיה שוורץ דיווחה על הפעילות בבאר-שבע. הגזבר מר צמה יעקבסון הגיש דו"ח כספי לשנים 1996 ו-1997 ורשימת חברי העמותה. הדו"ח הבספי הסופי יוצג לפני האספה לאחר שייבדק ע"י רואה-השבון. היו"ר של העמותה גב' אסתר רמון והגזבר מר יעקבסון הודיעו על כוונתם להשתחרר מתפקידיהם.

משפחה היותו. הצעה לתקנון החדש תישלח לחברים בדואר והחברים יצביעו בדואר חוזר. האספה אישרה את המינויים הנוספים האלה: עורכת כתב-העת "שרשרת הדורות גב' אביבה נאמן, עורכת

משנה גב' יוכבד קלוזנר, מעצבת גרפית גב' סוזי יעקבסון, ספרן מר ראובן נפתלי, מתאמת קבוצות הדיון גב' רוז לרר-כהן.

פגישת סניף הנגב של החברה הגניאלוגית הישראלית

רשמו: חנה פורמן ושירלי רוזן

בחלק השני של הפגישה שמענו את ההרצאה של חנה פורמן, על הנושא "איך בניתי את הסיפור של מטפחת אמי - לאה בנצ'סקי-פרידמן. חנה תיארה את הדרך בה נתגלו, שלב אחרי שלב, הפרטים על משפחת אמה, חלק מהם ממש בשבוע שקדם לפגישה. אמה של חנה עזבה את אוקראינה ועלתה לארץ, אך נפטרה בגיל צעיר וחנה לא הכירה את הצד הזה של משפחתה.

פגישתנו הבאה תתקיים ביום 13 בספטמבר 1998. הנושאים שנדון בהם:

א. החברים יציגו את הספרים והמקורות האחרים המשמשים אותם בעבודתם וניתן להמליץ עליהם לפני החברים.

ב. מרתה לב-ציון תתאר את המקורות הארכיוניים באזור באר-טבע, במיוחד בספריה של אוניברסיטת בן-גוריון.

פגישתנו החדשה התקיימה ביום א' 5 ביולי 1998. הפעם היו נוכחים רק שמונה חברים.

הפגישה היתה בת שני חלקים. בחלק הראשון של הפגישה שוחחנו על צעדינו הראשונים כקבוצה, ואידיה שורץ סיפרה על הפגישה הכללית של החברה, שהתקיימה שבוע קודם לכן בירושלים. הקבוצה שולחת ברכות חמות לוועד החדש, וכן לזן פייר סטרווייס, היו"ר החדש של החברה, ואנו מקווים לעבוד בשיתוף פעולה. קיבלנו מספר החלטות מינהליות:

מרתה לב-ציון תמשיך לכהן כיושבת ראש, אך בגלל סיבות בריאות ואילוצים אחרים יעזרו לה חברי הקבוצה האחרים. שרלי רוזן תהיה אחראית לתקשורת עם חברי הקבוצה, וחנה פורמן תספול בקשר עם ירושלים, במיוחד עם זן פייר. הוחלט גם שהחברים ישתתפו בהוצאות של שתייה קרה וכיבוד קל בפגישות.

ארכיון עיריית ירושלים

שלום ברוגשטיין

כולל חומר מארכיונים פרטיים וציבוריים, שהיו שייכים למסדות שנעלמו מזמן ממפת העיר, ונתקבלו גם ארכיונים פרטיים של אישים שעיסקו פעולתם היתה בירושלים. נוסף על כך, הארכיון שומר על מסמכים רבים מאוד, שונים ומשונים, שלא היו שייכים לארכיון מסודר, אבל ערכם ההיסטורי רב ולפעמים יחיד במינו. בארכיון העיר שמורים כ-600,000 הצלומים. בערך 550,000 נהרמו או נמכרו על ידי צלמים ותיקים והשאר (כ-50,000) נתקבלו ממקורות שונים. ישנם בארכיון גם מקורות גניאלוגיים חשובים, בעיקר משנת 1870 ואילך. ניתן להשיג הוצרת מפורטת שהכין המנהל מר מנחם לזין, ופרטיה מופיעים להלן.

מקורות גניאלוגיים בארכיון העיר 1870-1998

א. פנקסי מוכתרים

בארכיון שמורים פנקסים מקוריים וצילומי פנקסים של שלשה מוכתרים אשכנזים: אלתר בירנבלוב, סידרוס ורטבסקי ואהרן הוכשטיין. מוכתרים אלה שימטו כמתווכים בין עדה לבין השלטונות. הם סיפקו לשלטון מידע על חיבי גזס, ומאידך גיסא סיפלו

המפגש האחרון של החברה הגניאלוגית הישראלית בשנת תשנ"ח 1997/98 התקיים ב-14.7.98 בארכיון עיריית ירושלים. בדרך כלל אין משתתפים רבים במפגש האחרון של השנה, כי רבים מהחברים כבר בחופש ולא מעטים נמצאים בחו"ל. להפתעתנו היו יותר מ-50 משתתפים בישיבה, והסיוור המתוכנן בעירייה אחרי הפגישה בוטל, כי הקבוצה היתה גדולה מדי.

מנהל הארכיון, מנחם לזין, פתח את הישיבה באולם הישיבות של מועצת העיר.

הארכיון העירוני הינו חלק מעיריית ירושלים, והאוסף שבו כולל כעת 8000 מטר של חומר מגוון על ירושלים. הוא ממלא תפקיד רשמי ואחריותו מוגדרת בחוק, ופעילותו קשורה קשר הדוק לפעילות העירייה עצמה, מיום היווסדה ב-1867 עד עכשיו. תפקיד הארכיון הוא לאסוף תיעוד רחב היקף עד כמה שאפשר על ההיסטוריה, הגיאוגרפיה והסוציולוגיה של ירושלים בדורות האחרונים, ומהמשטרים השונים - העות'מני, הבריטי, הירדני והישראלי, על המגזרים השונים באוכלוסייה - יהודים, נוצרים ומוסלמים. התיעוד הזה

בשהרור נגיוס. לצורך זה ולצורך מתן אישורי נחיצות ניהלו פנקסים בכתב ידם, בהם כללו נחונים על יהודים אשכנזים זכרים שהיו נהינים עות'מאנים.

1. פנקסי אלתר בירנבלום - בפנקסיו ארבעה קבצי מדע:

(א) המצית רישום זכרים אשכנזים, אזרחים תורכיים, מסודרת לפי שנות הלידה, לשנים 1883-1896.

(ב) רשימת אלה שקיבלו אזרחות תורכית, על פי פנקס הנתונים העות'מאניים משנת 1915.

(ג) רשימת ילידי שנת 1900.

(ד) רשימת זכרים ילידי השנים 1869-1882, שנעשתה על פי מפקד 1905, מסודרת לפי שכונות.

2 - פנקסי טודרוס ורשבסקי

(א) פנקס משפחות אשכנזיות בעלות אזרחות תורכית, מבוסס על מפקד החושבים מ-1905. הפנקס מסודר לפי שכונות וכולל נחונים אלו: השם מלא, שם האב, שנת הלידה לפי הלוח העות'מאני.

(ב) פנקס זכרים אשכנזים בעלי אזרחות תורכית, כולל פרטים אלו: השם, שם האב, שנת הלידה לפי הלוח העות'מאני, השייכות ל"כולל".

3 - פנקסי אהרו הוכשטיין

(א) פנקס רשימת הנוולדים בשנת 1896. בפנקס גם רשימות הנוולדים בשנים 380-385 (כך!) ולא ברור לאיזו שנה הכוונה. בפנקס שם הילד, אביו ו"הכולל" אליו השתייך.

(ב) רשימת אזרחים אמריקניים הכוללת: השם, הגיל ושנת העלייה, או שנת קבלת האזרחות.

(ג) רשימת נחינים תורכיים אשכנזים, מסודרת לפי שכונות, ובחוכה ארגון פנימי משני, לפי משפחות.

ברשימה גברים שנולדו בחקופה שבין 1830-1895 בקירוב.

ב. מקורות אחרים

1. מפקד מונטיפיורי ירושלים - צילומי המסמכים של מפקדי האוכלוסין מן השנים 1855, 1866, 1875, כוללים רשימות חושבים לפי "כוללים" ולפי עדות.

נחונים: השם המלא, שם האשה, העיסוק, מספר הילדים.

2. מקורות גניאלוגיים - ארכיון ועד עדה הספרדים.

(א) רשימות חושבים:

1. רשימות חושבים לפי שכונות, 1905.

2. רשימות חושבים לפי שכונות, 1910 (שהי רשימות).

3. רשימות חושבים הימנים (כפר השילוח?), 1910.

4. רשימות אשכנזים לפי "כוללים", 1910-1914.

5. רשימות חושבים לפי שכונות, 1930.

6. רשימות חושבים לפי שכונות, 1940-1942.

7. רשימות חושבים לפי עדות, 1930 (שהי רשימות).

(ב) רשימות חברי עדת הספרדים:

8. רשימת חברי העדה, 1930.

9. רשימת חברי העדה לפי שם פרטי, מען ומקצוע, 1938.

(ג) רשימות נחמכים:

10. רשימות מקבלי סיוע ומצות לפי עדה ומקצוע, 1928-1936.

11. רשימת נחמכים, 1920-1949.

(ד) פנקסים לרישום כתובות (נישואין):

12. פנקס כתובות, 1905-1909.

13. פנקס כתובות, 1940-1942.

3. "מושב זקנים וזקנות המאוחד" - פנקסי חוסים מתים ותורמים

(א) "פנקס החוסים": נוהל בשנים 1892-1914 וכולל פרטים על החוסים: השם, שם האב, הגיל, ארץ המוצא ושנת הקבלה למוסד. לעתים גם שמות צאצאים וכתובתם.

(ב) "פנקס המתים", 1865-1904: שם האב, האריך הפטירה.

(ג) "פנקסי התורמים", 1930-1947: בעיקר תורמים כארה"ב, כולל שם מלא ומען.

ג. הקופת המנדט

הפקיד ניהול מירשם החושבים נשאר בחקופה הננדט הפקיד של הממשלה. מירשם החושבים המנדטורי היה ונשאר המקור המלא ביותר והמוסמך ביותר לגבי חושבי העיר באותה תקופה. עם זאת, גם גופי סלטון מקומי - עיריית ירושלים, ועד העיר היהודי ועד הקהילה היהודית - המשיכו בפעילות במסגרת זו, וברשימותיהם המקיפות יש נתונים העשויים לסייע למחקר גניאלוגי.

1. ארכיון ועד העיר 1918-1931

בארכיון זה ריכוז של מספר רשימות חושבים, שנעשו לשני צרכים: התאזרחות, וקיום בהירות לאסיפת הנבחרים לוועד העיר.

2. ארכיון ועד הקהילות 1932-1948

בארכיון זה מצויות רשימות של בעלי זכות בהירה לוועד הקהילות ולאסיפת הנבחרים. הרשימות מסודרות לפי א"ב, על-פי שם המשפחה. ברשימות נחונים על שם האב, הכתובת, הגיל. יש בו גם מספר הוברות פנקסי בוחרים לעיריית ירושלים.

3. ארכיוני בחי ספר שנסגרו

(א) בית ספר "למל": פנקסי תלמידות 1919-1960. נתונים על שם המשפחה, השם הפרטי, ארץ הלידה, הגיל, ארץ המוצא, שם האב, שם האם, העדה, עיסוק האב, הכתובת, שפת הדיבור בבית, מקום הלימודים הקודם ועוד.

(ב) בחי ספר אחרים: בארכיוני בחי ספר אחרים מהתקופה 1918-1998 יש רשימות תלמידים באיכויות שונות.

ד. מדינת ישראל: פנקסי בוחרים לכנסת - ירושלים

בארכיון מספר סדרות של פנקסי בוחרים, מסודרות לפי א"ב, על פי שם המשפחה. ברשימות נתונים על שם האב, שנת הלידה, מספר תעודה זהות.

יש סדרות מן השנים 1955, 1959, 1965, 1973, 1978, 1993.

16

ביקור במועדון ה"בונד" בתל-אביב

רשם ז'ן פייר סטרווייס

מדינת ישראל, קידמו וטיפחו את השפה העברית. בכל זאת הוא מאמין כי העקרונות המנחים המקוריים של הבונד תקפים גם היום. הוא טוען שגם הפרוגרמה הציונית לא התגשמה במלואה: רוב היהודים עדיין חיים בגולה, ובסחון מדינת ישראל עדיין אינו מובטח.

רבים רואים כאנכרוניזם את הרעיון של קיום ארגון הבונד בישראל ב-1998. אבי-מור מעיד על עצמו שאחרי המלחמה הוא בא לישראל כי ראה זאת כאלטרנטיבה האחרונה שנשארה ליהודים. הוא בוגר האוניברסיטה העברית והיה מנהל בית ספר בתל-אביב הרבה שנים. אבל את הבונד הוא רואה כביתו וכמשפחתו, ואת היידיש כשפתו. הוא רואה את עצמו כאחד מהמהוגיקנים האחרונים של תנועת הבונד. מגדל שיון ציין כי מועדון הבונד נוסד בתל-אביב ב-1951. לאחר כישלון בבחירות לכנסת ב-1959, הארגון מתמקד היום בשימור תרבות היידיש ובהפצתה. המועדון מוציא לאור דו-ירחון, שתפוצתו 3000 עותקים, כולל 600 לקוראים בחו"ל, ומארגן פעילויות תרבותיות ולשוניות. "מכון הבונד" פועל גם במסגרת אוניברסיטת חיפה.

הספרייה ברחוב קלישר 48 (בניין "ברית העבודה") מכילה 20,000 ספרים ביידיש (ומקצתם בפולנית), שבועונים ואנציקלופדיה, בנושאים מגוונים כמו ספרות, שירה, היסטוריה (כולל 600 ספרים על השואה), פוליטיקה, תיאטרון, מוסיקה, מדע, דת, פולין ועוד. אחד האוצרות שהם גאים בו הוא כל כתבי היינה ביידיש. הספרייה פתוחה בימים א' עד ה' בשעות 10.00 עד 13.00. למרבה הצער אין קטלוג ממוחשב, אבל הקטלוג הקיים מסודר וקל להתמצא בו. הספרייה מכילה גם כ-100 ספרי יזכור ומספר ביוגרפיות, שהגניאלוגים יכולים למצוא בהם עניין. עדה הולצמן התנדבה לערוך רשימה מסודרת של הספרים האלה. ספר חדש, בעברית, המסכם את פעילות הבונד בזמן השואה, הוא "למען חרותנו וחרותכם", מאת דניאל בלסמן.

ז'ן-פייר סטרווייס הוא היו"ר החדש של החברה הגניאלוגית הישראלית ורכז קבוצת דיון פולין. הוא מהנדס אלקטרוני ומהנדס מחשבים במקצועו ונר בירושלים. הכתובת בדואר אלקטרוני:

stroweis@trendline.co.il

מועדון הבונד בתל-אביב אירח ב-7 בספטמבר 1998 עשרים חברים של קבוצת ההתעניינות של פולין (SIG Poland).

מר חיים אבי-מור (Pieskas) סיפר על ההיסטוריה של הבונד וחילק עימנו כמה מהרהוריו האישיים - והשנויים במחלוקת - על תנועת הבונד, על תרומתה לעם היהודי, על הצלחותיה וכישלונותיה, באופן כללי וגם בהקשר של יובל ה-50 של מדינת ישראל. מגדל שיון, מנהל ספרית היידיש במקום, סיפר על הספרים ותיאר את הפעילות של הבונד בארץ. הוא תרם לחברה הגניאלוגית ספר בעברית בהוצאת מועדון הבונד: הזיכרונות של ולדימיר מקם, אחד המנהיגים של הבונד. הערב הזה היה שונה מפגישותינו הרגילות, שבהן הנושאים הנידונים הם בדרך כלל לא-פוליטיים. החברים הקשיבו בהתעניינות רבה, שאלו שאלות והתווכחו על הנושאים שהועלו. הבונד, כפי שתואר, מילא תפקיד חשוב בהיסטוריה בת-זמננו של יהדות פולין.

הבונד נוסד ב-1897, שנת הקונגרס הציוני הראשון בבזל. חיים אבי-מור תיאר את הבונד כתנועה סוציאליסטית, אנטי-ציונית ולא-דתית, שמטרתה היתה להבטיח קיום לאומי יהודי באמצעות אוטונומיה תרבותית, המבוססת על שפת היידיש. הבונדיסטים ראו בתנועה הציונית אוטופיה, והם חשבו שלמען היהודים יש לפעול מיד, ובמקומות שהיהודים התגוררו בהם במזרח אירופה ובמרכזה. בעקבות זאת היתה תחרות ויריבות בין שתי התנועות. הבונד עזר הרבה בפיתוח בתי ספר יהודיים, איגודי ספורט, שירותי בריאות, עזרה הדדית ופעולות תרבות שונות בתחומי המוסיקה, התיאטרון, השירה, הספרות, העיתונות וכדומה. הבונד פעל גם כאיגוד מקצועי, גלחם נגד רדיפות היהודים תחת השלטון הקומוניסטי ברוסיה, ובזמן מלחמת העולם השנייה היה פעיל, בניגוד לדעה המקובלת עליו, במחירת היהודית ובתנועות המרד בגיטאות. המנהיג הבונדיסטי מרק אדלמן היה סגנו של מרדכי אנילביץ בזמן מרד גיטו ורשה. הבונד היה תנועה מקובלת בין היהודים, ובשנת 1938 זכה ב-17 מתוך 21 המנדטים היהודים בבחירות העירוניות.

חיים אבי-מור מודה שהבונד לא הצליח לממש את תוכניתו ושאיפותיו כתנועה פוליטית. לדעתו התנועה התחסלה מפני שלא נשארו באירופה, אחרי השואה, פועלים יהודיים שיקיימו אותה. גם במאבקם למען היידיש הם נוצחו, כי הסוכנות היהודית, ואחר-כך

הכנס לגניאלוגיה יהודית - 1999, ניו-יורק

הצעות לתכנית הכנס

רבניה, מהקר השואה, מהקר במחשב. אנו נאשר הצעות תכנית בכל נושא, ואין הכרח שההצעה תהאם לאחת הקטגוריות לעיל. אנו מנסים להציג קבוצת מרצים מגוונת, שהספק עניין לגניאלוגים בתחומי ההתעניינות והניסיון הרחבים שלהם.

הצעות יתקבלו עד 1 בדצמבר 1998. ההצעות יוערכו על ידי ועדת התכניות של הכנס, ואיסור ההרצאה או התכנית יתבסס על הרלבנטיות של הנושא, על השאלה אם הנושא גזון כבר בהרצאה אחרת ועל הניסיון של המגיש.

אנו מצפים להצעותיכם ומקווים לראות את כולכם בכנס בקיץ הבא. נא לשלוח את האינפורמציה אל:

Jeffrey Cymbler <cymbler@aol.com>

או בדואר רגיל אל:

Jewish genealogical Society, Inc.

600 West End Avenue, Suite 10F

New York, NY 10024

מידע נוסף על הכנס יופיע באתר של Jewishgen

בעתיד הקרוב. אפשר גם להקטיר עם הנהלה הכנס:

<nyc99conf@aol.com>

החברה הגניאלוגית היהודית בניו-יורק מזמינה את הגניאלוגים המעוניינים בכך להגיש הצעות להרצאות בכנס השנתי ה-19 לגניאלוגיה יהודית, שיחיקים בתאריכים 8-13 באוגוסט 1999, במלון מריוט מרקו בניו יורק (the Marriot Marquis Hotel, New York City).

אנו יוצרים מגע עם מרצים, ואישרנו תכניות ליותר ממחצית הכנס. וקדם בברכה הצעות נוספות מקהילת הגניאלוגים בעולם.

לרבים מכם יש ניסיון וידע שיעניינו בוודאי אחרים ויהיו בסיס להרצאות מעניינות. אם הנך מעוניין לכת הרצאה, אתה מתבקש להעביר את האינפורמציה הבאה: - תיאור קצר של התכנית או ההרצאה שברצונך להגיש - לא יותר מעמוד אחד.

- רשימה ביוגרפית קצרה, שתכלול אינפורמציה על עבודותיך המקצועיות ועל ניסיוןך הגניאלוגי.

- רשימה של הרצאות שנחת בעת האחרונה, עם ציון החברה הגניאלוגית הספציפית והמקום.

הכנס יתרכז במספר נושאים, כולל מקורות גניאלוגיים בניו-יורק, מהקר בניו-יורק, ההליך ההגירה, מקורות נדירים, "בחורה לארץ הישנה", אתה ומשפחתך, מתודולוגיה, מהקר, רישומי לנדסמנטפסים, גניאלוגיה

הקמת קבוצת דיון מיוחדת לגניאלוגיה (SIG) באימפריה העות'מנית

מטילדה טג'ר

מהתקופה ההיא, ברישומי נישואין, וכדומה, וליצור מפתחות לכל הנתונים האלה כדי שכולנו ניקנה מהם. ואל נשכח שבמהרה נגלה כי חלק מהמידע החשוב הזה כהוב ביהודית-ספרדית באותיות רש"י שבדפוס ובהציי קולמוס. זה יהווה קושי נוסף עבור אלה מאתנו שאינם שולטים בשפת אבותינו.

אם אכן נצליח להתאחד, נהווה חלק מקבוצת הדיון הבינלאומית אשר נוסדה בזמן הסמינר הבינלאומי שהיה בפרוץ ב-1997 ואשר ביטאונה הדו-לשוני החל לצאת לאור זה עתה.

אני קוראת לכל אלה החוקרים את משפחותיהם בשחחי האימפריה העות'מנית לשעבר, לטלוח לי את שמותיהם, כחובתם, כחובתם האלקטרונית אם יש, את שמות המשפחות הנחקרות ושמות הערים והבדינות, לכתובת החברה: ת.ד. 4270, ירושלים 91041.

ברגע שאקבל את הנתונים האלה, נקיים פגישה בה נגבש את פעולותינו בעתיד.

לכסוף ברצוני לציין כי ב-12 השנים האחרונות אני חוקרת פלג ממשפחתי מהערים מאניסה (Manisa)

לפני שנחיים פנתה אלי אסתר רמון, היו"ר היוצאת של חברתנו, בהצעה להקים קבוצת דיון על האימפריה העות'מנית. היו"ר הנוכחי חידש את ההצעה.

כיום פועלות קבוצות דיון אהדות בקרב חברתנו: גרמניה-אוסטריה, הונגריה, לטביה ופולין. חברי עמותתנו החוקרים את תולדות משפחותיהם בשטח רחב הידיים של האימפריה העות'מנית, זקוקים אף הם לקבוצת דיון משלהם.

האימפריה העות'מנית לשעבר כוללת מדינות רבות בהן נתקל הגניאלוג בקשיים רבים הנובעים ממחסור רישום מסודר של האוכלוסיה. קהילות אהדות נכחדו בשואה, דוגמת יהדות יון, רודוס, קוס ושאר האיים ויגוסלביה, ורוב ההומר המשמש את חקר תולדות המשפחות הושמד אף הוא. בתי הקברות היהודיים נמחקו מעל פני השטח ועל המגרשים הוקמו בניינים.

על כן עלינו, צאצאי יהודי האימפריה העות'מנית לשעבר, להתאחד וליצור קבוצת דיון בה נחליף בינינו מידע, רעיונות, טכניקות חיפוש. עלינו לשתף פעולה כדי לגלות מקורות הלופיים ועקיפים, כגון נתונים המפורזים בכל מיני ספרים, עיתונים וכתבי-עת

בבניית אמצעי חיפוש נוחים במחקר הגניאלוגי. היא גם מתמחה בחקר השמות היהודיים בקרב יהדות ספרד בעיקר. היא מפרסמת מאמרים ב"שרשרת הדורות" ובכתב העת הצרפתי *Bulletin du Cercle de Genealogie Juive*.

ואיזמיר (Izmir) שבהורכיה ופלג אהר מהערים אלג'יר (Alger) ואורן (Oran) שבאלג'יריה, שמקורם המשותף והמוכה נמצא בספרד בסוף המאה ה-15. אני משתייכת לענף נוסף ממרוקו, שאף הוא מצאצאי מגורשי ספרד.

מטילדה טג'ר היתה מנהלת ספרייה ומערכות מידע בתחום מדעי הטבע והטכנולוגיה. כיום בפנסיה, היא עוסקת

צעדים בגניאלוגיה יהודית: איזבל מורדי, חייה והאוסף הגניאלוגי שלה אנתוני ג'וזף

לאנגלית, ואת אילנות היוחסין שבה, שלא היו מסודרים ביותר, ארגנה והפכה לאוסף מסודר ושמיש. דמותה של איזבל מורדי היתה אחת הדמויות המרתקות ביותר שהיה לי העונג להכיר. אשה נמוכה, שעם השנים נחלשה ונחלש גם מאור עיניה, היא עמלה ללא לאות בשאיפתה למצוינות בתחום הגניאלוגיה. היתה לה טביעת עין מצוינת לפרטים הקטנים ביותר, וידעה להעריך את הנתונים בהכמה רבה. את תכונת העקביות שבה ואת דבקותה במטרה היא ייחסה למורשתה מצד משפחת אביה, המורשת של צפון אנגליה. אימרה חביבה מאוד עליה היחה "השטן הוא מקור הבלבול".

הספרייה של כנסיית המורמונים (LDS Family History Library) הכירה בערכו הרב של אוסף אילנות היוחסין שלה, וכל האוסף צולם במיקרופילם. בסיס נתונים חשוב זה של אילנות יוחסין יהודיים, הידוע כ"אוסף מורדי", נמצא היום בחברה הגניאלוגית של לונדון, וכדאי מאוד לעיין בו. הוא כולל את החומר הגניאלוגי המקורי, שיכול להיות הודעה בעיתון על אירוע בעל חשיבות גניאלוגית יהודית, רישומי נתונים ועוד, וכן את המפתחות שהתקינה איזבל וצופני-צבעים של שמות, משפחות וכו'.

כל החומר מחולק, על-פי שיטת מיון של איזבל עצמה, לרשימות של שמות בסדר האלפבית, כולל הזרות, ביוגרפיות אישיות, וכן מראי מקומות כגון מודעות על אירועים בעיתון ג'ואיש קרוניקל (Jewish Chronicle). יש גם מפתח מקומות לכל שם, עם ציון מקום המגורים של נושא המחקר, כך שאפשר להבחין בין כל ה"אברהם כהן" השונים.

ד"ר א' פ' ג'וסף הוא שותף בקליניקה רפואית שוקת בבירמינגהם (Birmingham), ועד לפני זמן לא רב היה גם הנשיא של החברה ההיסטורית היהודית של אנגליה. נוסף על עיסוקו המלא כרופא מילד ורופא מטפחה, הוא גם הנשיא של החברה הגניאלוגית היהודית של בריטניה הגדולה, ויהוד עם אשתו ג'ודי הוא כנהל את "המחקר של גניאלוגיה יהודית בינלאומית", אירגון שמטרתו היא לעזור לחוקרי היסטוריה משפחתית לחקור את שורשיהם היהודיים.

עברו יותר מחמש שנים מאז נפטרה איזבל מורדי (Isabel Mordy) באפריל 1993, בגיל 87. אולם עדיין מורגשת השפעתה העמוקה על המחקר בגניאלוגיה היהודית, ולכבוד ועונג אישי הוא לי לתאר את חייה ולדון על החומר הגניאלוגי שהיא אספה בעמל רב ובאהבה רבה.

היא נולדה בקרבת סטוק-און-טרנט (Stoke-on-Trent), בת למהנדס מכרות נוצרי ואם יהודיה, ולא היתה מודעת בצורה ברורה למצבה ההילכתי עד שהיתה סטודנטית באוניברסיטת לונדון, שם קיבלה תואר במדעים, בהצטיינות. בתקופת היותה סטודנטית היא פגשה כמה מקרוביה מצד אמה, והתבררה לה מורשתה היהודית. על אף שעברו שנים רבות עד שההשפעה הפסיכולוגית של גילוי זה נשאה פרי, היתה לכך השפעה מעמיקה על התעניינותה בגניאלוגיה ועל פעילותה במחקר.

אחרי שסיימה את האוניברסיטה, היא עברה למקצוע אחר לגמרי, ועבדה בשירותי הרווחה לילדים. כאשר שמה לב לכך שרבים מהילדים שבטיפולה הראו סקרנות לגבי רקעם ושורשיהם, התחילה גם היא להתעניין בפרטים הנוגעים לאימוץ הילדים האלה ולקשרי המשפחה שלהם. מתוך העבודה הזאת, ההתקדמות בכיוון ההתעניינות ברקע שלה עצמה היתה טבעית, ובמשך הזמן היא רכשה מומחיות רבה בטיפול במקורות גניאלוגיים.

בשנת 1964 היא הצטרפה לחברה הגניאלוגית בלונדון, שם היתה מעורה בעבודה מינהלית ושימשה בוועדות השונות, ובשנת 1974 היא נבחרה כעמיתה בחברה.

בשנת 1985, אחרי מותו של רונלד ד'ארסי הארט (Ronald D'Arcy Hart), האישיית הבכירה במחקר הגניאלוגי האנגלי-יהודי, לקחה איזבל מורדי על עצמה את התפקיד העצום לעבוד על כל מאמריו וניירותיו (המופקדים היום בחברה הגניאלוגית). בערך באותו זמן היא עסקה גם בתרגום ובעריכה של עבודתו הגדולה של אלכסנדר דייץ (Alexander Dietz) על ההיסטוריה של הקהילה היהודית בפרנקפורט, שיצאה לאור עוד ב-1907 ועוסקת בהיסטוריה של כ-625 משפחות. בכישרון רב תרגמה איזבל את העבודה הזאת

סוד השמות היהודיים מטילדה טג'ר

ואכן השם הוא קודם כל עניין של שפה. השם נוצר מתוך השפה ונשמע לכללי הדקדוק הייחודי שלה. השם נבחר בניסיון היסטוריות שונות בגון: שם הקשור במקום מגורים, שם הקשור באירוע היסטורי כלשהו, שם הסבא/סבתא שאף הוא תולדה של היסטוריה וכו'. עצם בחירתו של השם מבטאת את התייחסות האדם ליופיו, לצלילו ולמשמעותו, התייחסות שהינה פרי או ביטוי תרבותו. ועליו, העוסקים בחקר מקורותינו המשפחתיים, להצליח ולפצח את הצופנים האלה כדי להגיע כל פעם רחוק יותר בעברנו.

הערות ביבליוגרפיות:

Japhet, S.: The Romance of Jewish Names in the light of Jewish History. London, Jews' College Union Society, 1926. 40p.
Zunz, Leopold: Die Namen der Juden. Leipzig, 1837. VIII, 125p.

לפני זמן מה היפסחי פרסום מסרים בקטלוג הממוין של הספרייה הלאומית במדור השמות היהודיים. שמו של ספרון סיקרן אחי מאה והזמנתי אותו. מדובר ב-The Romance of Jewish Names in the light of Jewish History מאת S. Japhet, ובתרגום עברי: השירה שבשמות היהודיים לאור ההיסטוריה היהודית. ספרון זה, שיצא לאור בלונדון ב-1926 הנו למעשה הרצאה שהמחבר נתן במסגרת Jews' College Union Society.

לאחר ניתוח המקורות השונים של השם היהודי וגלגוליו, יפת מביא רשימה של שמות משפחה רבים. אך בפתח דבריו הוא מצטט את משפט שנאמר ע"י ליאופולד צונץ*, אחד מראשוני החוקרים בתחום האונומסטיקה היהודית בתקופה החדשה. צונץ אמר:

השמות קיבלו את הווייתם מן השפה, את משמעותם מן ההיסטוריה ואת החן שלהם מן התרבות. שמות אלה חובקים בתוכם סיפור חיים סודי מנוסח בצופן אשר יפוצח בעזרת המחקר המדעי.

האמירה הקולחת הזאת חובקת בתוכה את הבעייתיות בה, אנו, הגניאלוגים, נחקלים בחקירת תולדות משפחותינו.

עצי - חברה להיסטוריה ולגניאלוגיה ספרדיות וכתב עת חדש מטילדה טג'ר

היה ידוע כאיספניה או אספמיה כפי שכתבו הכמרי התלמוד. הבלבול החל מהמאה השביעית, כאשר פורסמו התרגומים הארמיים של ספרי הנביאים מאת יונתן בן עוזיאל. הטעות נבעה אולי מן העובדה שביוונית. חצי האי האיברי והמגף האיטלקי נקראו הספרה - Hespera והשרים אשר שרתו שם נקראו הספרידס - Hesperides. למעשה הנביא עובדיה התכוון לעיר Sardis הנמצאת מזרחית לאיזמיר שבתורכיה. כל הארכיאלוגים מסכימים להסבר זה. בית הקברות היהודי בטטואן Tetouan, מרוקו, מאת Philip Abensur:

העיר Tetouan, שבצפון מרוקו, מול חופיה הדרומיים של ספרד, נחרבה כליל בתחילת המאה ה-15, והוקמה מחדש ע"י מוסלמים אשר ברחו מספרד. היהודים הראשונים הגיעו לשם עם הגירוש בשנת 1492. בית הקברות היהודי המקומי, הנקרא "בית הקברות של קסטיליה", נזכר למקום ממנו הגיעו היהודים, נהנך בסביבות שנת 1530 כאשר הקהילה החלה להתארגן. בצילום מן האוויר ניתן למנות כעשרת אלפים מצבות אשר מצבם הכללי מצוין, כי בית הקברות נבנה במורד גבעה והצמחייה לא הצליחה להשתלט על השטח. ספר

"עצי" הוקמה בצרפת לפני חודשים אחדים. עומדים בראשה גניאלוגים צעירים, נמרצים ובעלי ניסיון עשיר ומגוון בתולדות התפוצה הספרדית בעולם. ייסוד החברה נבע מן העובדה שלחוקרים את שורשיהם בתפוצה הספרדית לא היה עד כה מקום בו יכלו להרחיב את ידיעותיהם בנושא ולהחליף מידע ביניהם. אומנם חברות גניאלוגיות יהודיות רבות הוקמו בעשרים השנים האחרונות, אך מעט מהן פרסמו מאמרים בנושאים ספרדיים, ואף זאת בצורה אקראית ביותר.

החברה מוציאה לאור רבעון בעל השם העברי עצי, אשר ישמש כלי ביטוי בינלאומי לגניאלוגים ולהיסטוריונים המעוניינים בתפוצות ספרד. הרבעון הנו דו-לשוני: צרפתית ואנגלית, במטרה להקל על קוראים רבים ככל האפשר. ניתן לפרסם מאמר באחת משתי השפות והמערכת מוסיפה את המציאות בשפה השנייה. להברה יש אתר אינטרנט:

<http://www.geocities.com/EnchantedForest/1321>
החבורת הראשונה יצאה לאור זה עתה ולהלן סיכום מאמריה.

מקור השם "ספרד", מאת מטילדה טג'ר:

השם ספרד מופיע רק פעם אחת בתנ"ך, בספר עובדיה, פסוק 19. בזמנו של הנביא עובדיה חצי האי האיברי

רישום הפטירות מ-1896 עד 1987 יסייע לתוכנית לרישום את הפרטים של כל המצבות האלה.

כתב ה"סוליתריאו" (Solitreo) של היהודיים הספרדים, מאת Haim Vidal Sephiha:

זהו כתב עברי בו השתמשו לכתובת ספרדית-יהודית. הוא מבוסס על תעתיק פונטי (על פי צלילים) של השפה הספרדית ולא על תעתיק האותיות שלה. כתב זה היה בשימוש בתורכיה, יוון ועוד, אך גם בצפון מרוקו. נדרשים עדיין מאמצים רבים כדי לפענח את התעודות הרבות בכתב זה אשר נמצאות בארכיונים שונים. אגב, כתב זה שימש ככתב סתר בין היהודים הספרדים במחנות ההשמדה.

מחקר גניאלוגי בעזרת הרישומים של הקונסוליה האיטלקית באיזמיר, תורכיה - דוגמת משפ' חזן, מאת Laurence Abensur-Hazan:

בארכיון הקונסוליה האיטלקית באיזמיר ישנם בין השאר ארבעה ספרי רישום של בעלי אזרחות איטלקית ומשפחותיהם, משנה 1871 ועד היום. ספרים אלה מאפשרים למצוא מספר דורות, הואיל וכל אדם מצוין בשמו, שם הוריו, תאריך ומקום לידה וכו', ולכל בעל אזרחות יש מספר מזהה הנשמר לאורך כל הספרים. דבר זה מקל מאד על החיפוש. המהברת הצליחה לגלות חמישה דורות של משפ' חזן, מ-1835 ועד היום.

יש לציין שבמאה ה-19 יהודי איזמיר רבים היו בעלי נתינות איטלקית. ומכאן חשיבות מקור גניאלוגי זה.

גניאלוגיה ספרדית באינטרנט, מאת Jeff Malka:

המהבר החל לעסוק בגניאלוגיה המשפחתית שלו לפני שנים אחדות, ואז גילה את יעילותו של האתר JewishGen. אתר זה, הממוקם בארה"ב, התפתח במיוחד עבור יהודי אשכנז כי אלה הם הרוב במדינה זאת. בשנים האחרונות פיתח ה-JewishGen גם "פורום ספרדי" שכתובתו היא:

sefard@mail.jewishgen.org. בינתיים בנה המהבר אתר מיוחד לגניאלוגיה ספרדית, בו ניתן למצוא מספר רב של ספרים ומקורות אחרים המסייעים למחקר המשפחתי:

<http://www.orthohelp.com/geneal/sefardim.htm>

יהודי מצרים, מאת Laurence Abensur-Hazan:

זוהי ביבליוגרפיה מוערת על תולדות יהדות מצרים, בה ספרים ומאמרים אשר חלקם פורסמו בעת האחרונה.

בסוף החוברת מובאים: מפתח שמות האנשים אשר הוזכרו במאמרים השונים, מפתח שמות המהברים, ומפתח שמות המקומות אשר הוזכרו במאמרים.

מבחר מפרטומי החברה הצרפתית

Revue du cercle de genealogie juive, no.53, tome 14, printemps 1998

מטילדה טג'ר

3 פנקס בריתות המילה שנערכו בעיירה האלזאסית Westhouse ע"י Moyses Schuhl בין השנים 1806-1773, מאת Eliane Roos Schuhl.

בסדר כרונולוגי מובאים שמותיהם של 271 הנימולים כולל תאריך המילה, שם האב וכתובתו, שם הסנדק וכתובתו, והערות. זהו מקור גניאלוגי בעל חשיבות גדולה עבור אנשים שמשפחותיהם התגוררו במקום. מעניין לציין שמפענחת הפנקס והמביאה את תוכנו היא הנינה של נינו של הרב שול.

4 ילידי תורכיה בין קרבנות השואה הצרפתיות, מאת Mathilde Tagger.

המהברת הוציאה את שמות ילידי תורכיה מבין רשימותיו של קלרספלד על הדפורטציה של יהודי צרפת. 1600 ניספו במשרפות מחנות ההשמדה. מובאים 249 הכתובים השונים של 92 שמות משפחה שונים אשר נשאו אותם הקרבנות. זהו כלי המקל על חיפוש נספים.

חוברת האביב, הראשונה של שנת 1998, זכתה לעיצוב חדש יפהפה, ולעורכת חדשה שהיא הנשיאה החדשה של החוג לגניאלוגיה יהודית בצרפת.

1 משפחת אופנהיימר, משפחת סוחרים מאזור שפך הנהר Seine בסוף המאה ה-18, מאת Erik Noel: בן משפחה הגיע מינה שבאוסטריה והתיישב בעיר Le Havre שבצפון מערב צרפת. הוא ובנו ניסו לעסוק בספנות אך נכשלו. רצונו העז של הבן היה להתקבל בחוגי הבורגנים שבעיר. הואיל ולא יכול להגיע למעמד זה בגלל היותו יהודי, הוא ורעייתו התנצרו וכמו-כן השעת ילדיו. כל אלה נישאו לנוצרים. לשם הבהרת הסיפור הוסיף המהבר את עץ המשפחה, המשתרע על חמישה דורות, מ-1710 עד 1900.

2 יהודים אשר קיבלו חסות ממשלת צרפת בגמלים ובערים החשובות של האימפריה העות'מנית במאות ה-18 וה-19, מאת Max Polonovski: המידע המובא כאן מבוסס על הזמר ארכיוני שנמצא בארכיון הלאומי של צרפת, בין מסמכי משרד החוץ. מדובר ביהודים מתורגמנים אשר עברו הקונסוליים הצרפתים בערי האימפריה כגון אלג'יר, הלב שבסוריה, קהיר, האי כרתים, סלוניקי, איזמיר, טריפולי ותוניס. בכל עיר מובאת רשימה שמות של אנשים.